

קונסרס
באור הלכו

השגות על הספר שונה הלכות

0234567

חלק שלישי
- על הסימנים ו"א ו"ב

אוצר החכמה

מאת יחיאל אברהם זילבר

בני ברק, תשכ"ח

סימן י' סעיף ל"ב : טלית שצדה אחת מרובעת וכו' ? . כולו העתק לשון החזון איש אלא שכסופו שינו קצת והוסיפו חיבת ודאי, ואין הודאי הזה חזון האיש.

סימן י"א סעיף ב': וצריך שיאמר בפירוש לשמן ולא די במחשבה בעלמא ואפילו בדיעבד צ"ע (סי"ט ד'). המסנה ברורה מסיים וז"ל : ועיין בסי' ל"ב סעיף ט' (צ"ל : ח') וי"ט ובחידושי רעק"א שם עכ"ל, ובהיות הלשון הזה במסנה הברורה שכל חיבה ואות שקולה יש בזה הוראה ברורה למעשה הוראה בהלכות עיון היכן לעיין, קיומה של הוראה זו בהלכות עיון (שהיא ללא טפס הוראה מקוימת כמו מפי סנהדרין בלשכת הגזית שלא נמצא מי שכתב שלא לעיין ולעיין ואין שום צד קולא בזה) אומרת לנו שנידון הציצית בדיעבד נוסה להקל, שדוקא בכתיבת סת"ם דסי' ל"ב סעיף י"ט ויורה דעה סי' רע"ד החמירו קצת אחרונים לענין בדיעבד אבל בנידון עיבוד העורות דסי' ל"ב סעיף ח' ויור"ד סי' רע"א פסקו המסנה ברורה והרמ"ע מפאנו שבמחתי תשובה וכל גדולי האחרונים להקל בדיעבד, והרדב"ז שהוא כמעט מן הראשונים החליט להקל בכולם במחשבה לבד ולסונו כולל גם טוית ציצית דידן, ולסונו הוראה למעשה : מורה אני (כך צ"ל), - כל זה מתכרר למקיים הוראת המסנה ברורה בהלכות עיון בטלימות (ומס"כ ברעק"א ת"ב סי' קנ"ד הוא בח"א סי' קנ"ד), ותוך כדי העיון במקורו במנחות מ"ב ב' שקתני אהדדי נידון לסמה בטוית הציצית ובעיבוד העורות מתבררת נסיה ברורה להחל טפס המסנה ברורה - בפנייה - טעמיכוד העורות להקל בדיעבד אף על טוית הציצית, נסיה המסכת להחלטה רכותינו טאחרי המסנה ברורה והם האמיקי מגינים והכך הנה החיים ועוד אחרונים שקיימו למעשה הוראת המסנה ברורה בהלכו' עיון והחליטו להקל עכ"מ בטוית הציצית במחשבה ש כל לסמה בדיעבד, החלטה רכותינו להקל בהחלט בפנייה בצירוף היות עיקר לסמה במחשבה והמצריך דיבור עליו הנה הראיה, מכריחה אותנו להביא את הציצית שנסו במחשבה כל לסמה לפני מורה הוראה שיאמר לנו ההלכה למעשה שקיבל מרביתו ורביתו כל רבותיו גדולי ישראל.

[סימן ל"ב סעיף ע': בתחילת הכתיבה של הפרשיות יאמר בפיו אני כותב פרשיות אלו לשם קדושת תפילין ולא סגי במחשבה אפילו בדיעבד וכו' (סי"ט צ"ה). אין זה נכון שהמסנה ברורה פסק שלא סגי במחשבה אף בדיעבד אלא כתב וז"ל : ולא סגי במחשבה אף בדיעבד [א"ר וסמ"ג] ועיין בחידושי רעק"א עכ"ל, והרי העיון ברעק"א חלק בלתי נפרד מהמסנה הברורה, ובהיותו בסוף לסון המסנה ברורה יש בו לסון ברור כל אי הכרעה, והכללים סעטו להם בעלי סונה הלכות בדיקדוקי לסון המסנה ברורה אינם נכבדים נכונים כלל, שהמסנה ברורה אינו ספר פסק סידורו ע"פ למעשה מתוך דקדוקי הלסון בלחוד, וכאשר המסנה ברורה סוסק לעיין ברעק"א יש לקיים הוראתו למעשה ולעיין, והמסנה ברורה אינו מכריע הלכות בדברים ובלסונות בעלמא בלא סיבאר מקור ההכרעה בטעה"צ או בכה"ל, וכאשר הרדב"ז סברעק"א שהוא כמעט מן הראשונים מורה להקל ובא"ר וסמ"ג לא הביאו דברי הרדב"ז וסעטו ולא דמו דבריו אין במה להכריע שהפרשיות פסולים וכאשר אין במה להכריע לא הכריע, והנה הוראת הרדב"ז להקל נחפסטה מאד בגדולי ישראל האחרונים שפורסמה בטדה חמד ובספרי הוראת סת"ם, ויש להביא את הפרשיות למורה הוראה סיכריע למעשה ע"פ קבלת רבותיו].

דין ספר שאינו מוגה

שו"ע יור"ד סימן רע"ט סעיף א': ספר תורה שאינו מוגה אסור להשתחוות יותר משלושים יום אלא יתקן או יגזז, הגה' והוא הדין לשאר ספרים. עיין סור וב"י, ונראה דנקטינן להחמיר כהגה' הרמ"א לאסור שהיה יותר מל' יום אף בשאר ספרים והיינו אף בתלמוד ופוסקים וכמבואר במקורו, שכן נראה דעת הגר"א והקרבן נתנאל (כתובות רפ"ב) וכ"כ בבני יעקב ומק"מ ועוד אחרונים וערוה"ש וקול יעקב לבעל כף החיים ז"ל, ואף שיעקר הדין לא הוכרע שהסור והמחבר נקטו ספר תורה וברא"ש כתובות נקט לסון אפשר בדעת רש"י וכן לסון הרמב"ם-ספר תורה והוא לסיטתיה דרבו הר"י מיגאש בש"מ כתובות שדוקא ספר תורה אבל לא חומשין והרי"ף בהלכו' ס"ת וסו"ת הגאונים סע"ת סי' של"ג גרסו בגמ': ספר תורה וכן הוא בסמ"ג (עשי' כ"ה) ועץ חיים ואף הריא"ז ~~והמחבר-לג-העב~~ בהל' ס"ת והמאירי בכתובות ובקריית ספר. (עמוד נ"ב) לא הזכירו אלא טאר כתבי הקדש ובהגהו' מיימוני בשם הראב"ה כתב דהמחמיר בתלמוד תבא עליו ברכה ולא החליט לאיסור, מ"מ כל זה אינו שוה לנו להקל בדבר שהרא"ש החליטו בסברא שהוא בכלל איסור הגמ' וז"ל: ולא למעט ספרים המצויים לנו עתה דאם נמצא טעות בגמ' או בספר מפוסקים יבא להתיר האסור ולאסור הטותר ולזכות את החייב ולחייב את הזכאי ואין לה עוולה גדולה מזו עכ"ל וכך דעת תלמידי רבינו יונה והרא"ה והריטב"א (כל זה בח"מ) שם ורבינו ירוחם וגם לפי מש"כ הרא"ש שם בדעת רש"י דאפשר שפירש כך משום דבימי רב אמי לא היה להם כתובים ספרים אחרים יש לומר דהפוסקים הנ"ל נקטו לאיסור. המפורש בגמ' מיהו אינם חולקים על האיסור שהרא"ש הכריעו בסברא שהוא בכלל איסור הגמ' בזמנינו. ואיסור זה הוא אף בפוסקים האחרונים ואדרבה חמירי יותר שהורגלו ללמוד מהם להלכה וכמס"כ בדע"ק. ובמק"מ, והוא פשוט ומוכרע שהרי הפוסקים שהזכיר הרא"ש היו אחרונים בזמן הרא"ש. וספרי דפוס של הפוסקים כיון שיש להם מגיהים בזמן ההדפסה מקרו ספר מוגה ואך כשמצא בהם טעות יגיה תוך ל' יום-בני יונה וש"א, ועיי"ש עוד פריטים, וטעות היינו טעות העתקה, אבל מחבר ספר פסק שאין מורים בדין מסויים כוותיה אין חיוב להגיהו אטילו בגליון, מיהו ספר שכולו העתק פסקי ספר אחר והספר האחר הורגלו ללמוד ממנו ההלכות (ולא כגון פסקי הגר"א ע"פ הגהו' הגר"א שאינו בכלל זה) הרי שינוי בדין מקרי טעות ואינו מוגה, מיהו סגי בהגה' אחת בתחילת הספר שאינו העתק בלחוד אלא הכרעה לפעמים ואז הוי כשאר ספרי מחברים וכנ"ל. וזמן ל' יום מתחיל משעת הכנסת הספר לבית ואינו מעת לעת ויום ההכנסה בכלל ובתחילת ליל ל"א חל האיסור וראוי להחמיר מזמן שקיעת החמה. יחיאל אברהם זילבר

סם סעיף ג': ולכן יאמר וכו'. בסעיף זה הכתנחי במלאכה שהיא חכמה של המחברים האומנים המעוררת שבת כל משכיל לדבר אמת, ונכון מאד מה שהסמיטו תיבת ודאי שבביאור הלכה, שתיבה זו נאמרה שם בגדר ההלכה ואילו היו מעתיקים אותה היה בזה גוון בלתי נכון של אי ודאות בנידון הסני, וזו דוגמא לעיקר לסון הספר, שהרכיבו מסו"ע ומסנה ברורה וביאור הלכה לסון אחד יצא.

סם סעיף ד': טון טעם ואח"כ אמר לשמן לא מהני וכו'. במסנה ברורה מבואר סספק אי מהני, וכיון שהוא נידון של בדיעבד סהרי נידון דלכתחילה נחבאר בסעיף ג' אין ראוי לסתום להחמיר אלא ים להעתיק כצורתו: ספק אי מהני, סבספק של כדיעבד במסנה ברורה טואלים למורה הוראה. סם: ואם בכתחילה ושב ג"כ לשמה אלא שלא הוציא בפיו יש לדקל. אין זה נכון, סלסון המסנה ברורה הוא : נראה לי דים לצדך להקל בזה דספק ספיקא הוא, ואפילו כאשר הזמן נתון ביותר חלילה לטוה הציצית להקל בזה ללא מורה הוראה, ואם בלדואם המורה הוראה יכסירם ים לסואלו גם אם מחויב להודיע לקונה שהוא ציצית סל ספק ספיקא.

סם סעיף ה': המוצא חוטי ציצית אפילו פסוקים ושזורים פסולים שמא לא נטוו לשמן (ס"ק א'). אין זה נכון כלל, אלא : פסוקים פסולים, ובשזורים עיין במסנה ברורה סמביא לפוסקים ולא הכריע כלל, סאין מבנה לסון המסנה ברורה בכתחילתו ובטופו מכריע הלכה בלתי מוכרעת, הוראה אחרת מברעת ים במסנה ברורה (ולא בשעה"צ) לעיין בביאור הגר"א שם בפנים [והוא בסי' ס"א סעיף מ"ב], מקיים ההוראה רואה שיש כאן נידון שהרמב"ם ביד התזקה וגם בחשוכותיו ספק סביר וכן ספק והראב"ד וחכמי לוניל פסקו שהציצית כסרים ואין מי שחולק עליהם להדיא, אלא שהרמב"ם בצעירותו כתב ביד התזקה טפסולים ואח"כ חזר בו ותיקן הנוסחא ביד התזקה וכתב שדבריו הראסונים טעות היו, והגר"א מיישב דבריו הראסונים סאינם טעות והם ע"פ שיטת הרי"ף וההבא"ם והרא"ם בסוגיא סם ומסיום ססיטת הרז"ה והראב"ד אינה כן, ואינו סביר פוסק בהחלט, אלא ים בדבריו צידור בעלמא (ועיין בספר פסקי הגר"א סם), ואפילו אילו הגר"א היה פוסק הדין היה לנו מחלו' בין הרמב"ם והראב"ד וחכמי לוניל לבין הגר"א וכו', ובנידון בזה אין המסנה ברורה בא להכריע במבנה לטונו, ובטעת הדחק כסאין לו ציצית אחרים ים לסואל למורה הוראה אולי יתירם לחלותם בטלית קאך סאין חיוכו ברור מדאורייתא (מובן שכל הנידון אינו למעשה במקומות שהוחזקו עוטי ציצית סאינם מרדקים) וכהוראת המג"א טהובא באחרונים ובמסנה ברורה. [סי' כ' סעיף ו': אבל מצא חוטי ציצית אפילו פסוקים ושזורים פסולים שמא לא נעשה לשמה (שעה"צ). בספר הצפון כתב: לענין ציצית עיין בסי' י"א, ואינו מובן למה להם לא היה מספיק ציון בלמוד אלא צריך לסננו עוד פעם, ואמנם אפילו אם נסנן הדין מאה פעמים הוא לא יעשה לדין, סאין לנו מי טהכריע נגד הרמב"ם והראב"ד וחכמי לוניל ספסם סענף והמג"א והאחרונים טהכסירן].

סם סעיף ח': לכתחילה יש להחמיר לנפץ לשמה. אין זה נכון, אלא המנהג להקל אף לכתחילה וכמו ספס ספס הרמ"א בסו"ע ונחפססה ההוראה בכל האחרונים ובכל יטראל, ובמסנה ברורה מבאר למנהג סברמ"א ואך מביא לפריטה בסם המהר"ל טהחמיר, ובגמ' ורמב"ם ומחבר הסו"ע וסאר פוסקים לא שפענו דין לסמה בזה, ודעת המחמיר לא נחפרסה, והוא נידון לבעלי

נמש ולמדקדקים ביותר להחמיר וכלשון הרמ"א בדרכי טסה וכלשון האחרונים.
 סם : ובדיעבד יש לחקל. אין זה מדוקדק, אלא צ"ל: ובדיעבד ודאי כשר
 לכו"ע (כלשון המשנה ברורה בשם הפרישה, וכמו סמפורס בפרישה בפנים).
 שם סעיף ט': היו לו ג' חושין ב' מהן וכו', שזאפסול עושה הקשירה
 וכו' זה הכלל חתיכה זו שהיא שלא לשמה הרי היא כמאן דליתא וכו' (חזון
 איש או"ח סי' ג' ס"ק ט"ז ד"ה וז"ל). בחזון איש יש כזה לשון ברור
 של פסק בסיגנון דינים העולים, וכי גם בחזון איש כזה צריך להרגמ? !
 - חסכו לחקן-כאשר הזמן נחוץ לידע דיני קשירת הציצית ע"פ תרגומם
 ולא תיקנו, שכאשר הזמן נחוץ אין מורים ע"פ ספר חזון איש בעיון עראי,
 -הלשון שהפסול עושה הקשירה מכלכל, שמחפרט בקשירת החוליות סבציצית,
 -זה הכלל כולו אינו בחזון איש, ואם באנו לבד לעסות כלל ע"פ דבריו
 יש לכתוב כלל אחר: חוט שלא לסמה אינו יכול לסמם קשר לבגד לעסותו
 חוט אחד. המעיין בחזון איש בפנים מבין דין העולה שלו, והמעיין בתרגום
 אינו מבין (הדברים חמורים מאד להיותם צורמים האוזן לא פחות מתרגום:
 "ידע סור קנהו וחמור אכוס בעליו" : הסור יודע מי האדון שלו והחמור
 יודע מי הבעל שלו זה הכלל כל בהמה יודעת מי האדון סקנה אותה,
 ועדיין זה נקרא חזון ישעיהו בן אמוץ?). דינים העולים של החזון
 אין מתרגמים!-מעתיקים אותם אות באות ואין מדלגים כלום ואין מוסיפים

כלום! .

שם סעיף י"ג: ואם הטויה נמשכת זמן הרבה לא מהני אפילו לזרא"ש
 מה שמלמד להגוי שיעשה לשמה וכ"ש אם הפסיק בהטויה ואח"כ לזמן אחר
 התחיל לחזור ולטוות בודאי פסול(ס"ק ט') ובחזון איש מיקל בטויה
 נמשכת(חזון איש או"ח סי' ו' ס"ק י'). חלילה וחלילה שהחזון איש
 מיקל בטויה נמשכת שם שהמשנה ברורה החליט להחמיר בה, חלילה וחלילה
 שהחזון איש מיקל להעסיק נכרים בפאבריקין(בתי הרושת) של טוויית חוסי
 הציצית בניגוד למשנה הברורה לאסרו(עין הלשון בביאור הלכה),
 -כוונת החזון איש שם בחיבות "שהטויה נמשכת" הוא נידון בגדר של
 דין הטויה שאע"ג שנמשכת יותר ממילה דינה כדין מילה ואין דינה כדין
 גס, וגם בזה לא החליט כלל להקל שאין מחליטים להקל נגד הנודע ביהודה
 והרעק"א ושאר אחרונים שהובאו ככה"ל שדעתם להחמיר בזה שדין הטויה
 כדין הגס - בלשון של כמה חיבות, ואין זה דרכו של חזון איש, וגם כל
 זה לשיטת הרא"ש אבל לשיטת הרמב"ם שהביא ^{א"ס} ~~הרמב"ם~~ ^{א"ס} "אח"כ ודאי פסול,
 ובמשנה ברורה כתב בשם הגר"א שדעת החוס' והמרדכי כהרמב"ם, ובכל זה
 אין החזון איש מתערב כלל, והחזון איש הזה אינו יכול להסתבך כלל
 וכלל בסיגנון הספר הזה בסוס פנים, אלא אם כן נחזור וגסנה כל הלשון
 מחילת סעיף י"א ונעתיק סו"ע כלטנו, וזה דיוקו של חזון הא"ש
 וסיכוצו: טוואן נכרי וישראל עומד על אפ"ד גבו ואומר שיעשה לסמן
 להרמב"ם פסול להרא"ש כשר (סו"ע סעיף ב'), וכתב בביאור הלכה בשם
 הנודע ביהודה והרעק"א ושאר אחרונים שתמכו על זה דאף להרא"ש צריך
 להיות פסול, והחזון איש מאריך בביאור דברי הרא"ש וסברתו בענין עיבוד
 העורות, וכתב אח"כ וז"ל: ~~בלב"ה~~ ולפי זה הדין נותן דגם טוויית ציצית
 כשר ע"י נכרי אף שהטויה נמשכת וכן בלם לסם מצת מצוה שאר עבודות
 שתמא לסמה ואחרונים ז"ל לא כתבו כן [עין משנה ברורה סי' י"א סעיף
 ב' בביאור הלכה ד"ה ישראל] עכ"ל וצורתו של חזון איש הזה, ואח"כ
 בד"ה ובנודע ביהודה כתב בחון דבריו בסוגריים מרובעים וז"ל: והנודע
 ביהודה ס"ל דלא סגי בטמא בדבר הנמשך וחמה על הב"י שהכסיר טויה ע"י

נכרי לדעת הרא"ה עכ"ל, ועי"ם סעיקר דבריו בפרסי עיבוד העורות טבנדע ביהודה סם, ומכל זה עד להוראה בנידון המסנה ברורה בטויה מיוחדת מהגדירה כנמסכת והחליטה להחמיר מכת לסון הגר"א וראשונים עדיין רב מאד הדרך דרך ארוכה סל עיון והכרעה בראשונים ואחרונים סדנו לענין סויית הציצית. (והנה בעיקר שלש הסעיפים י"א- י"ג יש הרבה אי דיוק, וכגון מס"כ בסעיף י"ב : ובשעת הדחק שאין לו ציצית אחרים בניגוד ללסון המסנה ברורה: ובשעת הדחק כשאין לו ישראל שיטווהו לשמה, ואכמ"ל, ואך נציין שסינון ההלכה בכל ג' הסעיפים אינו מדויק, כיון שבסו"ע עצמו יש שני דעות לענין כדיעבד, ורבו מאד החלוקות בס"ק הנפרדים שבמסנה ברורה שנאמרו על כל דעה בנפרד, והתאמתם לענין סינון ההלכה צריכה הכרעה ~~בדפוס~~ פוסק, ויש לשננם כלשונם). שם סעיף ט"ו : אפילו נער כן י"ג ונערה בת י"ב כל זמן שלא ידעין בבירור שהביאו שתי שערות אין ליתן להם לטוות ובדיעבד יש להקל. בביאור הלכה כתוב : נראה לי שאפשר דאין להתמיר דסמכין אחזקא דרבא עיין בסו"ל"ס בסערי תסובה סהקיל בסם הנודע בבה"ב ביהודה ועיין שם בביאור הלכה עכ"ל, וסם בביאור הלכה מביא סהרעק"א והיסועות יעקב חולקים על הנודע כיהודה וכתב סם הלסון שצ"ע למעשה, ובדקתי בכל המהדורות של הביאור הלכה כאן ובכולם כחוב שאפשר, ולא זכיתי כלל להבין בסום פנים ואופן האם האין אפשר לסתום להקל בנידון סהוא דאורייתא לדברי הכל וכמס"כ בבה"ל שם והעתיקוהו המחברים בסעיף הקודם שסויית קטן שסולה מדאורייתא ע"פ אפשר של הבה"ל, ואין לי ייסוב אחר אלא שסיפת דיו מקולמוסם פלט ומחק תיבת שאפשר בבה"ל שלהם, ולא הכתינו בפליטה, וחלילה וחלילה להקל כדיעבד, ולמעשה יש לסאול למורה הוראה.

דין פרקדן בסכיבה

[כתבו המחברים בהקדמתם וז"ל: והשתדלנו שלא להוסיף משלנו מאומה כי לא רצינו לערב דברינו בתוך דברי המסנה ברורה וחזון איש זולת לעתים רחוקות כעין פליטה הקולמוס והוא מוקף בסני עגולים אבל המוקף בחצאי הבה"ב מרובע הוא מהמסנה ברורה עצמו וכו' עכ"ל]. סימן רל"ט סעיף ג' (ומוכח בגמרא דאפילו סכיבה בלא שינה אסור. אמר המשיג בהוראה רבתי זו הנגי רואה לחובה להקדים שבה המחברים מורי ההוראה הזו ולקבוע הדברים עפ"י סבה עם ידיעה גדלותם. א) אין בקיאות בכל לסון הש"ס בעל פה מספקת לקבוע מה מוכח כגמ' לענין הלכה בניגוד לקביעת רש"י ותוס' ורמב"ם וסמ"ג (לאוין קכ"ו) ואגודה ורשב"ץ ומאירי ועוד פוסקים ראשונים. ב) אין בקיאות כלסון המדרשים בעל פה מספקת לקבוע מה מוכח כגמ' לענין הלכה בניגוד לסוש"ע אגמ' (אה"ע"ז סי' כ"ג) ואליהו רבה (או"ח סי' ס"ג) ועוד אחרונים (סם ושם) ורבינו סבתי זללה"ה בעל אפקי מגינים והגר"ח סליס"א בחידושים וביאורים או"ח סי' י" ס"ק ו'. ג) אין יראת סמים סהורה מספקת להורות הוראה לאסור דבר מן הגמ' בניגוד להוראה הידועה לכל מורה הוראה מספר חכמת אדם (כלל קכ"ז) וספר סהרת ישראל הל' נדה וכף החיים או"ח סי' ס"ג עי"ם ובניגוד להוראה הידועה לכל נער לימד קיצור סו"ע בתלמוד תורה (סי' קנ"א). סם : וכן העידו בסם מרן החזון איש זכר צדיק לברכה). אמר המסיג אילו היה דעתו סל החזון איש להכריע את כל הראשונים והאחרונים ומורי ההוראה היחה זו כאמת הלכה רבתי סהיה ראוי לקובעה בספר חזון איש, אלא סהעדות

מחסרם על דרך הזהירות שלא להרגיל עצמו בכך וסלא יבא בהרגלו ליכסל גם בסינה כך שהוא אסור, אבל לא לאסור לנו דבר המותר בהחלט, וזכר לדבר-לזהירות יותר מן האסור ע"ס דין, מצינו ברמב"ם עצמו, סדעתו בהלכו איסורי ביאה פכ"א הי"ס טהאסור סבגמ' הוא רק: ליטן על ערפו ופניו למעלה, ואעפ"כ בהלכות דעות פרק ד' הלכה ה' כתב ^{סלא} על דרך איסור: לא ייסן אדם על פניו ולא על ערפו וכו', ועל דרך זה אפשר לנו לומר שאף לסכב יס ליוהר מדרך הזהירות בבריאות הנפס סלא להרגיל עצמו בכך, אבל איסור סכיבה אין, ואם באנו לקבוע הדין ע"פ סיפורים למה לא הביאו מאות הסיפורים שיש בהם הוראות ברורות למעסה בכל ענייני או"ח, ואם סיפור קובע הלכה, יט לי סיפור מכריע בהחלט, סהרמב"ם עצמו בתשובותיו שבסאר הדור סי' קמ"ג העיד על עצמו: ואני סוכב פרקדן וכו', והגר"ד סרבר זללה"ה בעל אטרקסחא דעניא בתסו' שבספר טהרת יו"ט פירסו דהיינו סלא יסן ולכן מותר, ועיי"ס בתכונת הרמב"ם-המפורס שהיחזק זו הנהגה יום יומית, אלא שבאמת ע"פ סיפורים אין קובעים הלכות לא להקל ולא להחמיר (סאגל) המתרגם מערבית לא תרגם כהוגן), סוף דבר להלכה מותר בהחלט שאם באנו להרוס את מובני הלשון ולהכליל בכלל איסור סינה מפורס- גם סכיבה סאינה שינה אכדנו ח"ו כל תורה סבע"ס הכתובה וחלילה מנליזות כאלו, הדין פסוט כביעותא בכוחחא ^{בהגדה} בכל הפוסקים וידוע אצל כל מורי ההוראה וכל ישראל וכמס"כ, והגר"ח סליט"א האריך בראיות מכריעות הרבה יותר מדאי וכדרך ירא ההוראה שכל סלא הוחלט ונתברר הדבר בכל גוני ההחלט עדיין הלכ רועד, ואם בגליון ספר חידושים וביאורים סל בעלי סונה הלכות הם מתפארים לספק על הלומדים אחד או שנים מן הראיות ע"י הכניסה בנקב המחס הדחוק ההלכה לא זזה ממקומה סלקביעת ההלכה מספקת אף חלקה העשירי של עשרה (1) גוני ההחלט הנפלאים ומחליטים, ואם הניצות העבירם על הסדר בפליטת קולמוסם לקבוע בסם החזון איש בניגוד לסדר הספר סלא להביא סיפורים, הבה נבדוק נא אולי פלט הקולמוס גם בהעתקת המסנה ברורה וסער הציון כאן. הבה בני תורה נלמד נא אהדדי מקודם במסנה ברורה: -סני אופנים ללימוד: א) דקדוק הלשון (כדרך סמדקדים בלשון לסכת הגזית). לסון המסנה ברורה לסכב - לסון הסער הציון סינה, וכאסר סני כרוזי לסכת הגזית סותרים עצמם, הוחלט הדין להחמיר. ב) הדרך המקובל מפי רבותינו -עמלה סל הלכה והחעמקות במסנה הברורה. הבה נתעמק נא: במסנה ברורה כתוב: ואיסור גדול לסכב, מי הגדיל את האיסור? -בסו"ע ^א אעה"ז כתוב אסור סחס, הבה נבדוק נא במג"א כס"ז בסאר גדולי האחרונים - אף אחד אינו כותב הלשון הזה ואינו מביא כלל את האיסור!, וכאסר מסנה ברורה סלא צויין מקורה בשער הציון הרי היא כגוף בלי נסמה, סוגרים את המסנה ברורה ומתפללים חסלה קצרה לבורא יתברך סמו לגלות מקורה, וכאסר זוכים לגלות מקורה אפשר להמשיך ללמוד, וכאסר נתברר בחסדי הבורא שזה לסון החיי אדם הלכות ק"ס שעל מסתו שעבר לקיצור שו"ע בהלכות אלו (סי' ע"א), והמסנה ברורה העתיק לסונם ממש, שכך סבעם של רבותינו הפוסקים שנזהרו בשינוי לסון כל שהו, וכאסר הדבר סותר לכאורה לחכמת אדם וקיצור שו"ע הל' צניעות שהעתיקו לאסור דוקא סינה-הדבר אומר דרסני, וכאסר דורסים בדבר ומחבוננים הישב מתברר סכאן רבותינו עסקו בהלכות ק"ט שעל המסה, ואין קורים ק"ס אלא כססוכבים ליסן, וגם מתברר סהלסון אסור ליטן אינו רהוש כל כך וכי האדם בעלים

על עצמו בעת טינתו, אלא שהאיסור הוא לסבב ליסן פרקדן, הסתירה
שבא שבחיי אדם-הכמת אדם ובקצט"ע אינה סתירה, לסון המסנה ברורה
 מתסרס בהחלט כמו שמתפרסים מקורותיו, סלסון לסבב בהלכות ק"ס
 סעל המסנה הוא כלסון ליסן, וכאסר בסער הציון יס בזה דברים נוסמים
 ראוי להתבונן בדיוקם-האות י"ב ... שבסער הציון נקבע במסנה ברורה
 ע"י התיבות : ואיסור גדול לסבב, וזה לסון הסער הציון: היינו אפילו
 סינה בלבד בלא קריאה [גמרא] עכ"ל, והרי מפורס בסער הציון הזה שהוא
 מפרס למסנה ברורה שהכוונה לסינה, ועוד מפורס שבגמרא מבואר
 איסור סינה — כל גיבוב הדברים הנ"ל שנאמר לסבב את האוזן מרומז
 במסנה תיבות שבסער חידושים וביאורים : וכ"מ בסעה"צ סימן רל"ט אות
 י"ב — אם לא כולו חסב-כולו היגיוט והרי"ח — קולמוס זה אינו פולט
 — קולמוס זה-דיו ודם ממית עצמו באהלה סל הלכה להביא עשרה גווני
 החלט בדין אחד אינו נפלט, קולמוס זה כותב וכ"מ ואינו מפרס
 אם כונתו ל' מתפרס מבואר מוכח מפורס, להיות שבאמת במסנה
 ברורה וסער הציון כולם נמצאים, מתפרס ומבואר ומוכח ומפורס לאסור
 סינה דוקא ולהתיר שכיבה סלא על מנת ליסן, ואילו באנו לעסות
 סונה הלכות ג ע"ס הציון במקורות היינו כותבים: אסור לסבב ליסן
 והיינו מציינים בקצרה כירור המקורות, ואילו באנו לעסות סונה הלכות
 ע"פ עיון עראי היינו מעתיקים את המסנה ברורה ואת הסער הציון את
 באות, ואילו באנו להרכיבם היינו מעתיקים כך: ואיסור גדול לסבב
 [היינו] אפילו סינה בלבד בלא קריאה-גמרא] פרקדן וכו', ואילו באנו
 לחלוק על המסנה ברורה, היינו כותבים בסירוש דעת המסנה ברורה שבגמ'
 מבואר לאסור סינה ודעתינו לאסור אף שכיבה לכד, שהמסנה ברורה אינה
 לסכת הגזית, וכל המביא ראיות מגמ' ופוסקים חולק, וכאסר בעלי סונה
 הלכות ידעו שבסער חידושים וביאורים נקבע סדעת בעל המסנה ברורה
 שבגמ' מבואר לאסור סינה ולהתיר שכיבה, ^{ובכאסר} ~~אסור~~ איותה נפשם לחלוק,
 והם תרגמו את המסנה ברורה: — את הסער הציון הסמיסו ממקומו הנכון
 במפרס את המסנה ברורה: היינו אפילו סינה וכו', ואת התיבה היינו
 הסמיסו לגמרי, ואת התיבה גמרא ג"כ הסמיסו לגמרי, —הפכו את כל
 ההבנה של הלסון כמבואר למעיין בלסונם, וברור הדבר שכל זה נעשה
 ללא כוונה מיוחדת אלא בקלות של התרגום כמו כל לסון הספר, אלא
 שכאן הדברים חמורים יותר טחורגם בניגוד לדעת הגר"ח סליס"א
 סידעוהו, —לסנן לסון סותר היסך קביעתו, והחלטו סל הלסון הסותר
 נעשה בלסונם ספלט קולמוס : ומוכח בגמ' דאפילו שכיבה בלא סינה
 אסור-סחוא מחליס סדין זה לא נתבאר הפכו במסנה ברורה, סוף דבר הקולמוס
 פלט גם כמנים הספר ולא רק בסוגריים עגולים, תוך כדי התרגום.

דין סכת לכוון באבות

סימן ק"א סעיף ב': ואם נזכר באתה גיבור שלא כיון באבות ועומד בגיבור
 ימתין על הש"ץ ויכוין לצאת ממנו וכו'. כביאור הלכה לא ססס כן, אלא
 רק מצדד כן לכאורה (כך לשונו) שעל ברכת אבות עצמה צריך לחזור מדינא
 וכתב שבחיי אדם — משמע דאינו חוזר, ואח"כ כתב : ועוד נראה לי
 עצה אחרת וכו' וימתין על הש"ץ וכו', וכל זה עצה לצאת ידי הצידוד
 דלכאורה שמדינא צריך לחזור, ובמסנה ברורה לא ציין כלל לעיין בביאור
 הלכה אלא סתם שם ~~שהוא~~ ^{שדוקא} ~~בכאסר~~ כנזכר קודם שסיים ברכת אבות חוזר, וכיון
 שהאידינא אין חוזרים משום חסרון כוונה, הרי המסקנה באמצע השמ"ע לחכות
 על הש"ץ צריכה הוראה, ושום מורה הוראה לא יורה כן ע"ס צידוד. וכך פירשו
 גדולי ישראל, רבינו שבתי זללה"ה העתיק בשם המסנה ברורה היסך צידוד,
 ע"ל ש"ס היסך באסיקי מגינים, ויבדל רבינו חיים שליט"א בחירושים וביאורים
 ס"ל י"א ס"ק י"ב ג"כ מירש עיקר הדבר בצידוד. ולענין ססס מתבאר באסיקי
 מגינים ובחידושים וביאורים שם שאין צורך בברכת אבות.

בירור דברים. א) זהירותו המופלאה של החפץ חיים לכל ישראל זללה"ה. בהשגותינו בתחילת הקונטרס לסר' י"א סעי' ב' ≈ סר' ל"ב סעי' ע', עיקרם על השמסת לשון ועיין במקום שמשמעותו אי הכרעה הדין בהחלט לספק מסול או לודאי מסול, נתברר דבר מוטלא ביותר, -הגה' רעק"א של סתי סורות צוירן בלסון ועיין בפנים המסנה ברורה בטיכום לסונו. מה קרה כאן? -קרוב לודאי שלחפץ חיים זללה"ה לא היה סטר שו"ת רב"ז סצוירן ברעק"א, וכאשר רוחו הזהור הוגיש בלסון הרעק"א שהרדכ"ז מכריע עיקר דין לסמה בדיבור לענין בדיעבד ומהות ההכרעה לא נתפרסה ברעק"א עיינה החפץ חיים במסנה ברורה עצמו בטיכום לסונו, וכאשר חכמי הדורות סאחרי תיבור המסנה ברורה נסו להכריע הדין להקל ע"פ הוראת רדב"ה הסעמ"ה שהאחרונים לא הביאוהו ולא דחוהו, וכאשר יצא לאור סטר מאסף לכל המחנות להרה"ג ר' מיכל ז"ל על או"ח סר' א'-מ"ה, ומורה ההוראה בסכונתיו הרב שליט"א כתב וז"ל: ומרוצח הזמן הראני וכן למדני הנסיון כמה וכמה פעמים שהוא לתועלת גדולה לסופרים וגם למורי הוראה בישראל עכ"ל, ובספר הזה מסתקפת קצת מחורתן של חכמי הדורות הללו סדנו להקל ע"פ שו"ת הרדכ"ז שהביא הרעק"א לבית המדרש, ואם וכאשר תהיה הוראה להבסיר הפרסיות בדיעבד (בפרט בצירוף עוד צד) איין בזה שום פגיעה ח"ו במסנה הברורה סכת סהא"ר והעמ"ג מסל הפרסיות ולעולם יהיו פרסיות סאחרונים פסלוהו, ואדרכה הכסרתם של הפרסיות למעשה מרומזת במסנה ברורה בטיכום לסונו: ועיין ברעק"א זהירות מופלאה כזו אנו מוגסים כמעט בכל דף ודף שבמסנה הברורה כולו מסכת פלאיה מאוזנת כל אות בה נשקלת בשקל הקדש. סלחן ערוך או"ח מקיף ארחות חיים חלוקים - נידוני הוראה כיורה דעה סמש וכגון איסור והיתר דפסח ועשיות תפילין וכתובת פוסיות וסויות הציצית וכדומה - נידוני אסור ומותר כגון איסורי סכת וכדומה - נידוני יום יום בעלי גוונים שונים שהעיקרי המחלקם הוא שחלק מהם צריכים הכרעה מוחלטת וחלק מהם אי ההכרעה מכריעתם למעשה וכגון ספק ברכות להקל וכדומה. ההכרעות החפץ חיים בארחות חיים החלוקים - בכל אחד מארחות החיים כמה חלוקות של אופני הכרעה - הקיצוניים שבהם הם ספק הסקול - אינו נידון כלל, ובין שני הקיצוניים כמה גוונים וגווני גוהים של צידוד ונסיה והכרעה, ובכל זה אינו דומה ומסנה הברורה להלכה המבוארת בביאור הלכה ולמצויות כסער הציון, ומה איומה האחריות בבואינו לסנן הלכה למעשה חוך כרי שינוי הלסונות המאוזנים, ומכל זה נספרנו במנהגינו מנהג כל הפוסקים הקדמונים לא לסנות לשון הפוסקים שמהם אנו מעתיקים ומסננים, ובנידוני הוראה החמורים גדלה האחריות ללא גבול, והדבר יחברר אי"ה בקונטרסי השגותינו הבאים, ובעיקר בהלכות תפילין החמורים עשייתם וכתובת פרשיותם, סחלילה וחלילה לסנן צידוד סמוכר להתר. ד' ירחם.

ב) איין הקב"ה מביא תקלה ע"י של החפץ חיים זללה"ה. ההכרעה המסנה ברורה בס' כ"ג: באשה ליכא לועג לרש, שלסונה הכרעה מוחלטת ביסוד ההלכה, והיות הענין חמור ביותר שיסודו ככבוד המתים והאמונה בנצחיות הנפש לאמר כחי הוא והלכות חלוקות בעלכונו האפשרי אפילו בריתוק חוך ד' אמות, מחייב להוסיף בזה דברים (על מה סנתבאר בביאור הלכה ח"א וח"ב), וראשית להקדים שבהלכו' תפילין בס' מ"ה ליתא הכרעה זו (אף שהזכיר לאסור ~~הסבלן בקחן~~), ונוסיף בזה ג' נקודות א) קיימת עדות בספר לקט יוסר שהחרומה הדשן בעצמו הקיל בציצית בלוייה של אסיה. ב) עיקר איסור ציצית אינו מוכרע הרמב"ם השמיחו ובפוסקים סמענו סברא להקל יותר ממצה דעלמא, שיסודה טאין הסצה מחוייבת בהחלט, אלא בלביסת הבגד, ואיין זה לעג למח סאינו צריך לא לבגד ולא למצה המאסרת לבישתו. ג) תלוקת

אוצר החכמה

1234567 תח"ח

ס

מסכת ברכה

איש ואשה להקל באשה היא חומרא ביסודה ופנימיותה של ההלכה שהיא כבוד המתים, שאפילו חלוקה זו נשארת קיימת וכל מה ומת ועלבון הפרטי לפי מצבו בחיים. - שלש גווני ההחלט הנ"ל מספיקים לקבוע שח"ו שהקב"ה הביא תקלה ע"י של התספץ חיים וללה"ה בסי' כ"ג. אמנם עדיין חסר הרבה גווני החלט להחליט דין להקל.

(המשך סימן י"א בקונטרס ד')

אח"כ 557

קונטרס
באור הלכה

השגות על הספר שו"ת הלכות

חלק רביעי
-המשך סימן י"א

אוצר החכמה

0234567

מאת יחיאל אברהם זילבר

בני ברק התשכ"ח

הכתובת רחוב ראב"ד 42 בני ברק

סימן י"א סעיף י"ז: כפל כל חוט לשמונה ושזרו כשר. לשון המשנה ברורה: לית לן בה, וכן במקורו ברמב"ם פ"א מציצת ה"י לא נזכר לשון כשר ואין זה לשון חכמים לקבוע לשון המשתמע כאילו יש ח"ו מיוה נידון בכשרות ציצית כפול שמונה שנהגו בו כל המדקדקים ומוסרים על זה מאדם).

ס: ויש אומרים שמצוה מן המובחר שיהא כל חוט כפול שמונה במשנה ברורה השמים ליש אומרים לגמרי, וכיארור הלכה כתב הלשון: ועיין בארה"ח שהביא ריש אומרים דלמצוה מן המובחר טוב שיהיה כל חוט כפול לשמונה ואולם באמת תמה אני על המהדרים לקנוח דוקא כפול לשמונה שהוא עכ"פ וכו' עכ"ל, ותיבת טוב וכן המשך הלשון שהשמיטו-מורה שאין זה נידון בעיקר המצוה אלא ע"פ קבלה כנגד רנ"ו פנים רמז לכנפי החיות וכו' וכמבאר למעין במקורו.

סם סעיף י"ח: וצריך שישנה שזורין לשמונה ואף בדיעבד מעבב. אין זה נכון אלא בדיעבד ספק אי מעבב ויש לצדד להקל בשעת הדחק, וכמב"כ בביאור הלכה וז"ל: מ"מ אפשר דיש לסמוך בזה בשעת הדחק על המקילין הנ"ל לענין לשמה וכן הדה"ח והארה"ח העתיקו את דברי הא"ר וכן בשערי תשובה בשם מו"ק והפמ"ג ג"כ מסתפק לענין לשמה עיי"ש עכ"ל, וגם לא נכון מה שהשמיטו לדעת המקילין בלא שזירה כלל בדיעבד שהובא בפנים המשנה הברורה, ואף שהמשנה ברורה סיים ועיין בביאור הלכה שביארנו דאין לסמוך על זה, אבל דעה המובאת במשנה הברורה אין משמיטים לגמרי בשונה הלכות! - דעת הב"ח והא"ר ועוד גדולי אחרונים המובאת במשנה ברורה אין משמיטים! - דעה שיסודה בדעת הרמב"ם פ"א מציצת ה"י אין משמיטים! , שהרמב"ם אינו מצריך שזירה כלל בציצית אף לכתחילה וז"ל: אם רצה לעשות שזורין עושה עכ"ל, וראוי לבאר שהשגת הראב"ד כהשגת חכמי לונגיל סתלחו להרמב"ם והרמב"ם בתשובותיו מבאר דעתו ויסודו בזה, והרמב"ם בתראי בדיון זה לעומת הראב"ד וחכמי לונגיל, והיא הכרעה מוחלטת ומכרעת בדיון זה ביד החזקה ובתשובות, ועוד ראוי לבאר שמב"כ הב"י על תשובת הרמב"ם וז"ל: ובמדומה לי שמפני שראה חולשות הללו בדבריו כתב ואין לי ספק ... אחר כדבר זה עכ"ל, אין הכוונה להחליש הכרעת הרמב"ם שהרי הב"י סיים: ומנהג כל ישראל לעשותן שזורין, והרי שאין שזירה מוכרע בדיון אלא במנהג, שאילו היה הרמב"ם רואה איזה חולשה בהכרעת הדיון להקל היה משמיטו מהיד החזקה ממשנה תורה, כשם שעשה בפ"ב מציצת ה"י שסינה ביד החזקה ע"פ השגות חכמי לונגיל, והמגדל עוז כתב וז"ל: וראה דבריו וחכם שלא נתחכם לומר ש"ס הוא אלא אמר בפירוש סעיף כי הוא אומר הדבר בפירוש ברור הוא אתו ואשרי יולדתו וכו' עכ"ל, ואמנם עיקר השזירה הוכרע בפוסקים האחרונים ובמשנה ברורה אף לענין בדיעבד שלא מהני בלא שזירה, אך לשמה בשזירה לענין בדיעבד לא הוכרע, והכרעת המשנה ברורה להקל בדיעבד כפ בשזירה סתמא שלאחר פויה אין בה הכרעה משמעותית הפוכה להחמיר בדיעבד בשזירה שלא לשמה, אלא הכרעת המשנה ברורה בזה הוא: ועיין בכה"ל, ובכה"ל יש כזה ספק וצידוד להקל בשעת הדחק, ורכותינו לאחר המשנה ברורה הכריעו צידוד זה לנדאי להקל בשעת הדחק, והם רבינו שבתי זללה"ה באפיקי מגינים ורבינו חיים זללה"ה בחורת חיים עיי"ש ורבינו בעל שו"ת תולדות יצחק דיני ציצית כלל א' וכלל ב', וכן בכף החיים הביא דעת החיד"א להקל בשעת הדחק, ועיי"ש עוד, ולמעשה יש לשאול למורה הוראה.

סם סעיף י"ט: היו שזורין לשנים שלא לשמן ואח"כ שזרן לארבעה או לשמונה לשמה או להיפך צ"ע אי מהני (בה"ל ד"ה וצריכין). בבה"ל לא כתוב לארבעה אלא רק לשמונה, וכיון שצדדי הספק לא פורשו בבה"ל אין צד זה

שמונה שהוא מנהג ע"פ קבלה מהובא ברוקח ובעוד קדמונים שאני מארבעה - יוצא מכלל צד בבה"ל הסתום הזה שלא נחפרשו צדדיו, ועכ"פ בבה"ג אין בכלל שמונה ארבעה להביא בסם הבה"ל מה שלא נחפרס בו, (ויש לנו ללמוד מרבתינו הפוסקים שנוהרו מאד בזה באופן חמור, - רבינו מיכל זללה"ה בעל מאסף לכל המחנות ג"כ הביא לביאור הלכה הזה וכי הוסיף בה אפילו אות אחת) וכי לא עלה בדעתו הסברא הפשוטה שאין חילוק בין שמונה לארבעה ואע"כ לא הביא בסם הבה"ל מה שאין בו, ובשונה הלכות שכולו העתק המסנה ברורה הדברים חמורים עוד יותר, ונכנסים כמעט בגדר מדפוס מנהג ברורה שמוסיף בה חיבות מסברא ע"פ דעתו הרחבה (ובעיקר הדין הנה לשון הבה"ל אינו פסק אי מהני - שם אלא: נסתמקחי אם היו שזורים לשנים וכו' וצ"ע עכ"ל, ורבינו שבתי זללה"ה קיים מסקנת הבה"ל ועיין בזה והכריע במוחלט בסניהם להקל, בין שזורים לשנים שלא לשמה ואח"כ חזר ושזרו לשמונה לשמה שלא גרע משזר חוס אחר עבה לשמה, ובין שזורים לשנים לשמה ואח"כ חזר ושזרו לשמונה שלא לשמה שאין זה מקלקל שלא שמענו הלכה שחוס ציצית כשר נפסל בשזירה, עיי"ש היטב באפיקי מגנים שמקצר כדרכו, וביאדתי קצת מעומק כוונתו, ועל צד הודאי הזה אין חילוק כמובן בין שמונה לארבעה וכמ"כ באפיקי מגנים שם, ולמעשה יש לטאול למורה הוראה, דבשם-השני לזכור לטאול גם אם יש בציצית מעל כפול שמונה ורשאי למכור הציצית בסם "כפול שמונה" או שאין מעלה זו חל בלא לשמה ובמכירה בסם זה יש משום איסור הגזל דאורייתא ח"ו, דבשם-הדבך-של-השם שגם באופן שהשזירה לשמונה היה לשמה כיון שהשזירה לשנים היה שלא לשמה אין כאן אלא כפול ארבע לשמה ודו"ק. ובעיקר הדין בש להביא ראיה מהרמב"ם בפ"א מציצית ה"י סדעתו שאין ציצית צריך כלל שזירה וכתב דשזור כפול שמונה אינו נחשב אלא לחוס אחד, ומתפרש ששזירה שלא לשמה אינה פוסלת עיי"ש היטב בלשונו ובלשון הלכה י"א, וכשם ששזירה שלא לשמה אינה מקלקלת הסויה לשמה כך אין השזירה הנוספת שאין צריכים אותה בדין מקלקלת לדין את השזירה לשמה הן אם שזירה זו קודמת והן אם היא מאוחרת, שאין צורת שזור לשמה צריכה להיות קיימת, ואין צורת שזור שלא לשמה קודמת מקלקלת, וכל אלו הדברים אינם לסוים הציצית שלא יכנס אלא למורה הוראה שלפניו יובאו הציצית להיות הדברים בשולי מטה של דברי רבינו שבתי זללה"ה שמסר נפשו לקיים הוראת הבה"ל בהלכות עיון ועדיין הוראה זו קיימת על כל מורה הוראה. שם שע"ף כ"א: ואם נשתיר בשזור כדי עניבה כשר אך כדי שלא יעבור על כל תוסף יאמר במירוש דלא ניוא ליה בזתוספת או שיחתוך וכו'. זה טעות גמור ואין לו זכר לא במשנה ברורה ולא בביאור הלכה, שאם נשאר כדי עניבה שזור הוי חוס אחד ולא שייך כל תוסף כלל, וזה שייך רק בנידון כפול שמונה או ארבעה שנתפרקו דלהלן סעיף כ"ד - שנשארו שזורים לשנים וכשרים אף שנתפרקו יותר מכדי עניבה שאז יש לדון מצד הכל כל תוסף ושייך גם בחוס אחד שבטלה שזירתו יותר מכדי עניבה שכשר דלא גרע מנקרע החוס לגמרי שכשר מדין גרדומין - האופן השני מבואר בביאור הלכה, והאופן הראשון מרומז במשנה ברורה ס"ק י"ז, אבל בנידונינו דכאן לא שייך כל תוסף כלל ולכן לא רמזו המשנה ברורה בס"ק ס"ז, וכן מפורש בהגדה במקור הדברים בא"ר ופמ"ג שאם נשאר כדי עניבה לא שייך כל תוסף, וכן מהבאר בחזון איש או"ח סי' ג' ס"ק ס"ז (שהביאוהו להלן) שכל ארבעות דבריו בר"ה כתב הוא לפרש את הביאור הלכה (שיש בו רק סורה אחת) ע"פ העיון שעיון החזון איש במקור הדברים בפמ"ג שכתב מקורו ממנחות מ' ע"ב עיי"ש.

שם סעיף כ"ג: אם נתפרק באמצע למעלה מכדי עניבה אע"ג שנשאר למטה שזור פסול (חזון איש או"ח סי' ג' סי"ט ט"ז ובכו"ז מסופק בזה). אין זה נכון מה שסתמו בפנים דפסול דספיקו של הבה"ל מוציא מידי ודאי של החזון איש לקבוע בפנים שהבה"ל מסופק להכשיר, ^{ועוד} שאין זה נכון מה שכתבו בהע' ובבה"ל מסופק כאשר בכה"ל כתוב הלסון: אפשר דכשר דהא באמת וכו' - ובחזון איש מגדיר הדברים שנוטה להכשיר והכרעת החזון איש בהגדרת דעת הבה"ל מכרעת לקבוע כן בסם הבה"ל אף סלדינא חולק על זה החזון איש. ולדינא ראווי לבאר שדעה גדולי ישראל לפסול כחזון איש והם רבינו שלמה זללה"ה בכרם שלמה ורבינו חיים זללה"ה כחורת חיים ורבינו מיכל זללה"ה במאסף לכל המנחות (כאן אינו מאסף אלא מכריע בהחלט בסברא לפסול) וכן הובא בספר ^{אור החיים} באר יעקב, וחלילה וחלילה להקל למעשה ע"פ נוטה להכשיר שבביאור הלכה ללא הוראת מורה הוראה (שאולי יבשירו ע"פ תהלה לדוד ובאיה צירוף). שם סעיף כ"ד: חושין שהם פסולין כל אחד לד' או לז' וכו' אך משום כל תוסף יחתוך או יבטל וכו' ולדעת החזון איש לעיל בדין כ"א אין צריך כלל לבטל וכו'. אין צריך להגיע לדעת החזון איש שבדין כ"א אלא החזון איש דן בפירוט בנידוניו וז"ל: והיה חוט הציצית כפול ד' ונתפרק לשנים והרי אין כאן חסרון חוט דסגי בכפול שנים וכו' עכ"ל, ובחזון איש לא כתב הלסון שאין צריך כלל לבטל אלא כתב עוד יותר שאף אם היה מכויץ להוסיף לא מיפסל. וראוי לבאר שדעת רבינו שבתי זללה"ה באפיקי מגינים בדעת החזון איש דלא סייך כלל כל תוסף בענין הזה. שם סעיף כ"ח: המשתחוה לבהמה צמרה פסול וכו' וכדיעבד אם עשה נזקק הפוסקים אם כשר. במשנה ברורה לא כתב כדיעבד אם עשה אלא דיעבד (לחוד) וכתב בפנים המשנה ברורה: עיין בסימן תקפ"ו במג"א סי' ו', וחלילה שיש צד להקל אם עשה מצמר הבהמה ציצית בניגוד למתפרש במג"א סי' תקפ"ו דאפילו עשה מקרן הבהמה שופר אסור לתקוע בו אלא שאם תקע יצא ידי שופר וה"ה בציצית חלילה שכשרים תלוחם בכגד אלא שאם תלאם ולבש הבגד יצא מצוות ציצית ולא עבר על דאורייתא עיי"ש היטב וכן מפורש בפמ"ג שם בפירוטו. למג"א (א"א) דודאי מאיס לציצית לתלוחת בכגד אלא שאם תלאן יש לומר שלא יסירם וכש"כ כשיושב בחול בציבור כה"ג עיי"ש היטב שנראה. שאינו ברור לו פרטי בדיעבד אחרי שתלאן בבגד אבל עשיית הציצית ודאי לא מעלה ולא מוריד, ובמשנה ברורה סתם וכתב לעיין שם כיון שאינו דבר המצוי, וחלילה לפרש מסברא להקל, ובעיקר הדין הנה גם הגר"א שצוין במשנה ברורה לא פירש אופן הקולא בדיעבד אלא דן בעיקר הדין, ומהר"ם בן חביב מראסוני האחרונים בכפות חמרים לסוכה דף ל"א כתב להדיא דאף אם תלה כבר הציצית בכגד עדיין זה נקרא לכתחילה ולא דיעבד שלא ילבש הטלית, ורבינו שבתי זללה"ה באפיקי מגינים ג"כ כתב כן וכתב דאפשר דגם המג"א אינו מיקל בכה"ג ומסיק שלא מצא אופן ששייך לומר בדיעבד יצא בציצית עיי"ש היטב (וכוונתו שהרי מצוות ציצית נמשכת ועדיין חיובה עליו ולא דמי לשופר, אבל כודאי מודה שאם לבשו לא עבר על דאורייתא, ועל דרך זה מתפרשים דברי הגר"א), והנה לשון הרמב"ם בפ"א מציצית ה"א ועוד פוסקים ושור ושו"ע דצמרה פסול לציצית, וכל הבא להכשיר בדיעבד ע"פ התוס' עליו הראיה והכירור באיזה אופן נקרא בדיעבד וכל אופן שלא נתברר הוא בכלל ההלכה הפסוקה שצמרה פסול לציצית. שם סעיף ל"ב: מודר הנאה וכו' לישול ממנו ציצית אפשר דמותר. חלילה וחלילה שמוחר לישול ממנו ציצית (אף במתנה ע"מ להתזיר), עיין בסי' תקפ"ט ס"ז ובשאר מקומות, ובביאור הלכה ד"ה המשתחוה לא כתוב לשון מותר כלל, אלא הפמ"ג שמביא חוקר בעיקר הדין בדיעבד, ואף בזה סתמתי הביאור הלכה שאין כוונתו בציצית (וכן באפיקי מגינים ובבאר יעקב לא פירשונו בציצית היפך לשונו) וכיבאור הפמ"ג יש כאן הלכה להקל ח"ו אין כאן.

דין קוצו של י'

סימן ל"ו - משנת טופרים-אות י': ואם לא עשה תג קסן למעלה צ"ע
בדיעבד. אמר המשיג חלילה וחלילה שהביאור הלכה נשאר בזה בצ"ע,
 אלא בתחילת דבריו שבא להשיג על משמעות הלבוש להקל כתב הלשון: ולעניות
 דעתי צ"ע, ואח"כ עיין והביא מברוך שאמר ורא"ש והגה"מ וספר החרומה
 שמבואר דאין לנו הכרע להוציאו מכלל דין המסנה דקוצו של י' מעכב,
 ודבריו הלכה ברורה שאם לא עשה תג קסן למעלה אין להכשיר בדיעבד, וכן
 הסמיכו לחזון איש שכתב בן להדיא וז"ל: כיון דאפשר דבגמ' כיוונו לקוץ
 העליון אין להכשיר אף בעליון עכ"ל(סי' ט' ס"ק ב').
שם: וכן כתב בחזון איש שחלילה לזלזל בעוקץ שמאלי ולא מהני כלל ריבוע.
 אמר המשיג למה אי אפשר היה להעתיק לשון החזון איש כצורתו ולהסמך
 כלשון חלילה לזלזל(לשון המשמש גם בדבר שאינו אלא מנהג), עיי"ש בחזון
 איש שמאריך בזה ומסיים לשון ברור סל פסק וז"ל: חבנא לדינא שחלילה
 לזלזל בעוקץ דר"ת אף שעשה ריבוע שמבטל בזה כל מצות חפילין עכ"ל,
 ובכלל לשון החזון איש שהמזלזל בזה הוא בכלל קרקפתא דלא מנח חפילין
 ח"ו, והחזון איש באגרת כתב בדין זה וז"ל: סוף דבר ההוראה המקובלת
 מפי רבותינו אשר מפיהם אנו חיים כמו מרן הכ"י ומ"א והמ"ב ושלם נמצא
 מי... שאמר שאין לחוש לדעת רבינו תם היא הוראה מקוימת כמו מפי
 סנהדרין בלשכת הגזית ואין שום צד קולא בזה עכ"ל(והיא היא האגרת אשר
 מקצתה הובא באגרות חזון איש ח"כ סי' מ"א, ומקצת מקצתה הובא בהקדמת
 שו"ת הלכות, ונתבארה בקונטרס א' וב'):

ההוראה המקוימת כמו מפי סנהדרין בלשכת הגזית

השתלשלות הדברים עד לכתובת האגרת הנ"ל מבוטאת בספר כשם צדקת הצדיק
 להגרא"ל שליס"א עיי"ש בפנים הספר שמאריך לבאר צדקתו של הצדיק ביד
 הפוך ~~והחלילה-הדבר-באגרת-של-זה-על-גב-הפירוש-הספר~~, ועמלה של ^{הצדקה}
 אין קץ נשקפת בספר זה ועד לקוצו של יוד הגיע, בהיות גוונים מסוימים
 סל קשר בין דין זה לדין צ' בי' הפוך, וכתב לחזון איש וז"ל: דעת רבינו
 תם לא ברירא כל כך להפוסקים וכו' דעת רס"י היא המכרעת והברורה הן
 בפסק הסו"ע והן בפירוש הסוגיא אחרי דאחינו להכי ארוחנן יסוד חזק
 ומוצק בדין אל"ף וצדי"ק ביו"ד הפוכה וכו' עכ"ל, והחזון איש ענה לו
 וז"ל: נהנה אני לשמח לבות בני אדם ומאד חובתי להזהר לגרום אי נעימות
 לבני אדם אף לרגע אחד אבל מה אעשה אם ראיתי שמעכ"ת שליס"א הדפיס הלכה
 למעשה שאין להוציא קוץ שמאלי למטה כיוד רק וכו' ואם לא יעשו קוץ הרי
 החפילין פסולין וכל הציבור ח"ו בכלל לא מנחי חפילין והזלזול בדעת
 רבינו תם ולומר הכרעה שעיקר כפירוש רש"י דפרס"י ודאי ופירוש ר"ת
 ספק נגד כל רבותינו ז"ל מכאיב לב סוף דבר וכו' ומבטל מצות חפילין
 לרבים ומונע מרבים מלעשות מצוה עכ"ל, והגרא"ל ענה לו . וז"ל: אבקש
~~מה~~ רשות להעיר וכו' ובספר חזון איש שבת וכו' זה דלא כהבית יוסף וכו'
 ואם מותר לחלוק על הבית יוסף כו' למה לא יהא מותר ~~להלכה~~ וכו' עכ"ל,
 והחזון איש ענה לו וז"ל: הלכה פסוקה היא בפי כל הראשונים וכו' וגם כל
 הפוסקים האחרונים הביאו דבריו לפסק הלכה וכו' שמבטל בזה כל מצות
 חפילין וכו' עכ"ל, והגרא"ל ענה לו וז"ל: כמה אחריות וזהירות צריך
 בפירוש דבר הלכה הנוגע למעשה וכו' שלא פחות נורא וחמור הוא גם פיסול
 הכשר ואיסור ההיתר כמ"ש בידוי הגדול וכו' פירוש רש"י היא המכרעת
 והקובעת הן בפירוש הסוגיא וכן בפסק ההלכה וכו' עכ"ל, והחזון איש
 ענה באגרת(שלא נדפס) שאף שאפשר שהרמב"ם סובר כרש"י ועיקר ההלכה לא
 הוכרעה מ"מ ההוראה למעשה להחמיר פשוטה בכל ישראל וסיים וז"ל: סוף דבר
 ההוראה וכו' כמו מפי סנהדרין בלשכת הגזית ואין שום צד קולא בזה(כמו
 שנדפס באגרות והועתק לעיל), ומבואר בפנים האגרת שבאופן שהוא להקל אין
 סומכין על ההוראה הני המקוימת כמו מפי סנהדרין בלשכת הגזית(שעיקר
 קיומה הוראה להחמיר). סייג למקילים כאן, משנה ברורה סוף הוראה אין כאן.

דין כלי בתוך כלי כליון שכיון מתחילה להיתר

סימן מ' סעיף י"ב: כתב בתכמת אדם נראה לי דבין במזונה או שאר ספרים אם עשה מתחילה כב' כלים שיחשב אחד מהם לכלי בתוך כלי כגון שכרן המזונה בנייר ואח"כ הניחה בתיק שלה מותר כיון שבתחילה כיון לכך. אמר המשיג למעשה אין לסמוך על זה, שהחזון איש שקפס על היתר זה, ופקפקו מבואר בספר מסכת מזונה עם פירושים שחיבר הג' בעל שונה הלכות בעצמו עיי"ש בקונטרס שבסוף הספר סי' רפ"ו שער הציון ס"ק ז' שכתב וז"ל: ושמתתי ממרן חזון איש זצ"ל שקפס על זה עכ"ל, והנה דעת הרבה אחרונים דלא כחכמת אדם והם: שלהן גבוה ובית דוד ומקדש מעש (ליור"ד סי' רפ"ו) ודברי חמודות (הל' מזונה ס"ק מ"ו עיי"ש) ומטה יהודה וחסד לאלפים (או"ח סי' מ'), וכן נראה דעת הדעה"ח והירד הקסנה והפמ"ג לאו"ח סי' ר"מ פסק א"א ס"ק י"ז, וכן העתיק למעשה בספר מעורר ישנים - בר אבהן אות ק"ע, וכן שמעתי ממורה הוראה מוסמך שמורים בזה לאיסור, ולא טוב עשו המחברים שהשמיטו לפקפוק ברור של החזון איש (שנקבע בספרם הנ"ל), שאף שאין בפקפוק כדי הלכה למעשה מוחלט, יש בו כדי להרעיד הלב ולהצמיד הרגליים לכיון ביתו של מורה הוראה לשאול מפיהו הלכה למעשה, ואמנם בדיון זה (שעיינו בו בספר הנ"ל) זכו שלא לשנות מלשון המשנה ברורה והעתיקו אותו אות באות, ולא נהגו כמנהגם בספר הזה לסתום בהחלט (כגון: בית וכו') שיניחם בכלי תוך כלי או שיעשה מתחלה בב' כלים שיחשב אחד מהם לכלי בתוך כלי ומהני כיון שכיון לכך (ס"א וס"ק ז') (, סהמעיין בלשון המשנה ברורה סנאמר לאחר הדין דכליון לא מהני רואה שיש כאן חידוש דין שחידשו החכמת אדם מסברתו להקל, והיותו בלשון זה אין בו מכסול סמך שניכר שאינו מוחלט להקל, וכל שינוי בלשון בכיון החלט יותר מכסולו גדול רח"ל כמבואר למבין, ואפילו בספר שינון!.

דין ג' פסיעות לאחר התפלה

סי' קכ"ג סעיף א': ימסיע ברגל טמאל פסיעה קשנה ואח"כ יפסע בסל ימין פסיעה גדולה ואח"כ יפסיע בשל טמאל באופן שיהיו רגליו שוין. אמר המשיג המעיין במשנה ברורה רואה שאין זה דין מוכרע לגמרי, שבשער הציון ציון לעיון בביאור הלכה, ושם מבואר שדעת רבינו מנוח וכמה אחרונים החזיקוהו להלכה להחמיר בזה להתרחק מרחק ג' פסיעות וכל פסיעה תהיה מהנעת שתי הרגליים, ורבותינו שאחרי המשנה ברורה דעתם להתמיר למעשה והם רבינו שבתי זללה"ה באפיקי מגינים עיי"ש היטב ועוד אחרונים ויבלחט"א רבינו חיים סליט"א בחידושים וביאורים או"ח סי' י"ג ס"ק ה' וז"ל: ונראה דסתימת דברי הפוסקים הוא כפירושם שצריך ג' פסיעות ממש והיינו שיתרחק ממקום עמידתו ג' פסיעות וכמס"כ וכו' ולדעת ה"ר מנוח צריך שכל פסיעה ישווה בה שתי רגליו ובמשנה ברורה הביא בשם הארחות חיים שאינו פוסע אלא פסיעה קשנה וכו' וזה קשה טובא מהיכן למד ז"ל [זכרוננו לברכה] כן ונראה דלמעשה יס לנהוג כמס"כ הלבוס שהביאו הל"ח דזה פשטות הפירוש של ג' פסיעות ודברי הארחות חיים לאש הגענו להם גם הבית יוסף לא הביאם וכו' ואין לחוש כלל לסמא מוסיף על הפסיעות שהרי אין איסור להוסיף על ג' פסיעות אלא מסום דמחזי כיוהרא וכה"ג לא מחזי כיוהרא כיון שעושה כן מצד שמא כן עיקר הדין וכ"ש שסתימת דברי הפוסקים מורה כן עכ"ל, וראוי לציין מש"כ

שם: ובאיטר יש דעות בין הפוסקים. אמר המשיג צ"ל: ובאיטר רגל, וכך כתב המקצור הגדול בעל קיצור שו"ע כאן, שסתם איטר היינו איטר יד שפרטיו פורשו בהלכו' תפילין מסא"כ פרטי איטר רגל לא פורשו, ובנידונינו ודאי איטר יד טאינו איטר רגל (ציור הסכית בפוסקים) דינו כדין כל אדם, וכך מפורט בכל האחרונים ובביאור הלכה כאן (ולמה לא

להעתיק בלשון ביאור הלכה), ובעיקר הנידון אין זה נכון שבעל
מסנה הברורה לא הכריע כלל: "ים דעות בין הפוסקים" אלא "להמג"א
אזלינן בחר דידיה והאחרונים העתיקו כהמג"א", וזו הכרעה מסוימת
בלתי מוחלטת, הברעה זו נקבעה בקונטרס איש אסר סחיבר הג' בעל שונה
הלכות בעצמו ע"פ המסנה ברורה והביאור הלכה, שהרי המסנה ברורה סתם
כמעט המג"א וציון לעיון בביאור הלכה ובביאור הלכה כתב שהגר"ז והחיי
אדם העתיקו מעם המג"א ולא מעם הס"ז ושכאסר נשתנה הדין לפי זה ואמנם
למעשה אין לסמוך על הכרעה זו שאינה מוחלטת שרבותינו שאחר המסנה
ברורה חזרו וקבעו הדין לבלתי מוכרע זהם, רבינו שבתי זללה"ה שמעורר לנו
(בציונו) שהמג"א בעצמו לא הכריע שהזכיר גם לשעם הס"ז, ורבינו
יעקב ז"ל בכף החיים מעורר שרוב האחרונים ס"ל כס"ז ודעתו נוטה שאף
המג"א עצמו פ"ד ס"ל כן לדינא במה שהזכיר אח"כ לשעם הס"ז, ואכמ"ל
מדעת שאר רבותינו שאחרי המסנה ברורה, ואך נצוין שבקיצור שו"ע כתוב
(בהכרעה המסוימת שבמסנה ברורה) שאזלינן בחר דידיה, ובסידור דה"ח
שכתוב להיפך הוא מעשה המדפיסים שהכניסו הדין שבבאר היטב שכתוב
כן אבל בסידור שהדפיס הר"י מליסא ז"ל ובסידורים המוגהים ממנו
ליחא, ובקונטרס איש אסר ככללים הנפלאים שהכיל ביסודות דין איסר
נקבע בהחלט שלפי הטעם הראשון שבמג"א אזלינן בחר דידיה, אמנם עיקר
ההכרעה הוא כשעם הסני שבמג"א שהוא מעם הס"ז ורוב האחרונים שבכף החיים
והפרי"ת בכללם, וגם מצאתי במאירי (ברכות סוף פרק אין עומדין וביומא
נ"ג ב') ובכ"ח, שהחזיקו בטעם הס"ז, וגראה סיסור המאירי והב"ח ושאר
האחרונים שהחזיקו בטעם הס"ז הוא מסום סעם זה נתפרש להדיא בגמ'
יומא נ"ג ב' ואף שם נחפרש לגבי הכרעה כצד שמאל, דנו אותו רבותינו
לפרשו גם על זה, ולמעשה טוב לשאול למורה הוראה וכפרס שיעקר קביעת
איסר רגל מסורה למורה הוראה ואגב הקביעה יסאל ממנו כל הנהגותיו.
שם סע"ף ג': כשיאמר עושה שלום הופך פניו לצד שמאל. אמר המשיג כאן
הסמיכו עיקר ההלכה שבמסנה ברורה שכתב וז"ל: שהתפלל רואה עצמו כאילו
שכינה מול פניו ושמאל האדם הוא צד ימינו של הקב"ה עכ"ל, והסמיכוהו כי
השכינה ^{שזה} ~~הוא~~ בעלמא ולא היא, זו עיקר ההלכה הברורה, וז"ל הרמב"ם {בפ"ה
מהפילה הי"א}: ולמה נוחן שלום לשמאלו תחילה מפני ששמאלו הוא ימין
שכנגד פניו כלומר כשהוא עומד לפני המלך נותן שלום לימין המלך ואח"כ
לשמאל המלך וקבעו שיפסד מן התפלה כמו שנפסדו מלפני המלך עכ"ל, וגראה
שיסוד דברי הרמב"ם הוא לשון הגמ' ביומא נ"ג ב': שנותן שלום לימין.
ואח"כ לשמאל וכו' עיי"ש, וזו הלכה מהלכות כוונת התפלה שכשם שבאמצע
התפלה מיסודות הכוונה הוא שידע שעומד בפני המלך (עיון לשון הרמב"ם
פ"ד הלכה ט"ז ובחידושי רבינו חיים הלוי) כך בפרידה מן התפלה צריך
להפריד בטעם שנפרדין מן המלך בהרגסה חושיה ממש עד כדי ציור ימין
ושמאל, וכוונה זו היא פרט מפרטי דין ג' פסיעות שעליו אמרו בגמ' שם:
ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל,
וכל זה מרומז בלשון המסנה ברורה, ועומק הדברים זכיתי להבין בעת למדי
בקונטרס איש אסר שקבע ע"פ המסנה ברורה הזה שאסר ג"כ מקדים שמאלו,
שיעקר הדין הוא ליתן שלום לימין המלך ומה לי אסר מה לי אינו אסר (זה
עומק כוונתו שם אף שקיצר כדרכו).
בין דברים, יתבררו הדברים ויתלבנו לחלוטין, כבר ביררנו בבאור הלכה
ח"א וח"ב (במאמר שונה הלכות) שלא נידון המחברים נידון כאן אלא הספר,
ואחזור ואבאר, כבודם של הרבנים הגאונים בעלי קונטרס איש אסר ומתנה
מועט ועוד הרבה ספרים נפלאים במקומם מונה, הנידון הוא הספר שלשוננו
ומהותו איום מאד שחתך באזמל הקיצור והתרגום בהכרעות המאוזנות של
השו"ע והמסנה ברורה בלשון ובמהות של הלכה למעשה וזה ללא עיון במקורות
וקבע עליו שם דיני השו"ע והמסנה ברורה, וכבודם של המחברים במקומם מונה
(המסך סי' י"א בקונטרס ה')

קונטרס

באור הלכה

השגות על הספר שו"ת הלכות

חלק חמישי

על הסימנים י"א - י"ב

1234567

מאת יחיאל אברהם זילבר

הוצאת

בני ברק החש"ת

הכתובת רחוב ראב"ד 42 בני ברק

סימן י"א סעיף ל"ג: גזל צמר וכו' אפילו היה שינוי השם ויאוש ושינוי מעשה ויש פוסלים אפילו בדיעבד בכל גוונא. אין זה נכון שבעל משנה ברורה הביא לדעת יש פוסלים הללו שהוא דעת הס"ז שחולק על הרמ"א והוכח בכאר היטב, אלא אדרבה כמשנה ברורה בשם ס"ק (כ"ז-ל"ב) ובביאור הלכה בשם ביאורים השמים בצורה מודגשת לדעת הס"ז, שהביא דברים אחרים בשם הס"ז ומהם בביאור דברי הרמ"א ומחלוקתו עם הרמ"א לא הזכיר כלל, ובס"ק כ"ט כתב וז"ל: עיין במג"א ס"ק י' ולדבריו הגה' זו חולק על המחבר דס"ל דהקרא מיפס אפילו אם עשה החוטין מצמר הגזול עכ"ל, והנה לשון זה אינו אלא דרך ביאור שאילו היה דרך הלכה היה ראוי לקבוע הלשון להיפך (המחבר חולק על הגה' זו) וכן להזכיר דעת הס"ז בזה, וכל דבריו הרבים במשנה ברורה ובביאור הלכה אומרים בפירוש שאין לפסול בדיעבד, ואפילו דרך ביאור אין לנו במג"א שם אלא-שינוי מעשה בלא יאוש שעל הצד שעצם עשיית החוטין בהכרח הוי קנין הרי דברי המחבר שעצמם מצמר גזול פסולים מוכיחים שאף בקנין פסולים ומחפרש שכיון שהעשיה בעינן לשמה והעשיה מכשירתו לאי היותו גזול פסלחו החורה, אבל לא לפסול בכל גוונא אף בשינוי השם ויאוש ושינוי מעשה (כפי שהם העתיקו) וכל שאין צריך לשינוי מעשה לקנין ודאי אין לנו מקור במחבר לפסול, סוף דבר דעת המשנה ברורה מוחלטת להכשיר בדיעבד בכל גוונא שקנה, ודעת המחבר אינו אלא צד מצדדים שבמג"א דרך ביאור הרמ"א, ובעל כף החיים שנמשך אחר מרן המחבר חמיר לא הזכיר כלל דעת המחבר לפסול אלא אדרבה מחפרש בדבריו להדיא שאך אחרונים החמירו בזה ולא המחבר, והנכנס בבית המחבר בית יוסף יראה שמוחלט שם בהחלט דכל שקנה ביאוש ושינוי ודאי כשר בדיעבד ודברי הרמב"ם (שהעתיק המחבר בשו"ע) פירש או לפני יאוש או לאחר יאוש בלא שינוי המועיל ואמנם אינו דן שם כלל על הצד שבמג"א בביאור הרמ"א שיש כאן שינוי מעשה שמועיל בלא יאוש, סוף דבר גם דעת המחבר להכשיר בדיעבד, והלכה ברורה להכשיר בשו"ע ומשנה ברורה, אבל דברי הכאר היטב בשם הס"ז מספיקים לחדד שלא לעשות מעשה בלא הוראת מורה הוראה, והנה מורה ההוראה בנוהג הרוק בעל ערוך השולחן זללה"ה הורה שקשה להקל למעשה ולא הספיק לו למעשה ההלכה הברורה שבמשנה ברורה (המכורח גם בספרו להכשיר להלכה), וכן מורה ההוראה בעל שו"ת מ"מ זללה"ה הורה להחמיר, וחלילה להקל בלא מורה הוראה, וגזלן ציצית אינו נידון בלתי שכיח- בהיטח הדעת כל שהו אפשר להכלל בכלל הדין הזה רח"ל וכגון שלקח ציצית בהקפה והמוכר עייל ונפיק אזוזי וכו', עיין להלן].

שם סעיף ל"ז: לקח ציצית בהקפה והמוכר עייל ונפיק אזוזי לא יצא. השמישו לביאור הלכה ד"ה אם שמבואר דין גדול מזה דאפילו לקח טלית (שאינו גוף המצוה) והמוכר עייל ונפיק אזוזי לא יצא.

שם סעיף ל"ח: ואם אחיכ נתיאשו הבעלים נחלקו הפוסקים. חלילה וחלילה שהדין נשאר במחלו' הפוסקים, אלא הדין מוכרע שאינו יוצא ידי ציצית אפילו בדיעבד, שהמשנה ברורה כתב וז"ל: עיין בחו"מ בס"ג שני"ג ס"ג דיש דעות בזה עכ"ל, ויש כאן הוראה בעיון לעיין בחו"מ וחו לא מירי, וחלילה וחלילה שהמשנה ברורה בא בלשונן להכריע את הכהן הגדול (הש"ך) ששפתיו ברור מללו להכריע שאינו קונה, חלילה שהנתיבות וכל גדולי האחרונים שהכריעו כן הכריעו אינה מכריעה לנו בגין תיבה אחת במשנה ברורה שהמסכיל לדבר אמת מבין שאינו אלא חלק מן ההוראה בעיון ולא הוראה בציצית לעשותם לציצית של נחלקו הפוסקים, ואפילו-אבל-הגה

ואפשר שהדבר מוחלט לגמרי דכיון שב"ד היושבים בדין הממון יפקדו ע"פ הוראה הע"ר והאחרונים בחו"מ שאין הציצית שלו הרי אפילו על הצד שיקר הדין אינו כן לא מקרי לכן וכדאי אינו יוצא מצוות ציצית ואכט"ל.

שם: אבל לא יברך. אין זה נכון, אלא כמשי"כ במשנה ברורה שדעת המג"א והמחצית השקל שיברך ודעת אחרונים שלא יברך, וגם במשנה ברורה סי' הרמ"ט ס"ק ד' מביא שני הדעות בטניט בלשון אחר, ואין ספק שלא היה למשנה ברורה הכרעה להלכה, ואף למעשה אין לקבוע ע"פ המשנה ברורה לשון החלטו לא יברך, אלא: לא יברך משום שיש בזה שני דעות במשנה ברורה, והוא נפק"מ גדולה שיש לו לשמוע ברכה מאחר בבית הכנסת לצאת כל הדעות.

שם סעיף ל"ח: עשה ציצית בזולת ואת"כ שלם להגזל או נתן לו חבול במחנה צ"ע אם חייב לחזור ולהתירן (בה"ל ד"ה מצמר). בבה"ל לא כתב - צ"ע אם חייב - אלא: נסתלקה וכו' וצ"ע גדול אח"כ מצאתי בכעין זה בסימן חר"ה גבי לולב בשערי תשובה ס"ק ו' עי"ש עכ"ל, והמעין שם יראה שהשערי תשובה מסיק להחמיר ע"פ החיד"א והגב"ע מנחם והגט מקושר, וכן במשנה ברורה שם ס"ק ט"ו ט"ז מחבאר שלא יצא עי"ש היטב, וכן בביאור הלכה סי' הרמ"ט ס"א ד"ה בגזול ציין לעיין בנידון אם מהני מה שאח"כ שלם לגזול למפרע בסי' חר"ה בשערי תשובה ובמשנה ברורה הנ"ל, וראוי לבאר שבביאור הלכה כאן ד"ה מצמר נ"ה ודוקא מחבאר שנקט דבעינן שבעה עשיות הציצית^{בגד} יהיו שלו, והנידון בד"ה ודוקא הוא אם בעינן שבהחלת ההלכה יהיה שלו והיינו בחיובה ככנף ובקשר וחוליא ראשונה או שני שם עשיית הציצית כבגד נעשה שלו (עיין היטב במג"א ובפמ"ג סי' י"ד שציין שם), והנידון בד"ה מצמר הוא רק מדין חגלי מלחא למפרע ולא שיקר דין שלו בעת עשיית הציצית צ"ע, ושפיר כתב שמצא אח"כ בכעין זה בסי' חר"ה, סוף דבר עשיית הציצית כאחרוב ולולב וכמו ששם אין להקל בדין חגלי מלחא למפרע כן כאן חייב לחזור ולהתיר הציצית, והוראה זו נכללת בהוראה בה"ל כאן שהשמיטו לעיין בסי' חר"ה.

שם סעי' ל"ט: המשאיל לתבירו חוטין וכו' לא יברך עליהן. אין זה נכון שרק לא יברך עליהן אלא אם חולאם בשליחו לא עשה כלום ואם לובש הסליח עובר על דאורייתא של לובש סליח בלא ציצית, וכל זה נכלל בלשון המשנה ברורה שהשמיטו: דיש לומר שהשאייל למלאכה אחת אבל אם השאיל לו ציצית^{השמיטתו} וכו' מותר לתלושם בטליחו וכו'.

שם סעיף מ"ב: אורך שמונה חוטמים מדאורייתא וכו' ומדרבנן י"ב גודלים (סעיף ד'). בשו"ע סעיף ד' ו' ד' גודלים ויש אומרים י"ב גודלים, ובחזון איש סי' ג' ס"ק ז' כתבו דצריך ד' ביחד של הגדיל והענף וכו' וכן הוא בשו"ע סי' י"א סעיף ד'. ושיעור י"ב גודלין כתב בעט יש אומרים, וכן הוא בבה"ל סי' י"ב ד"ה ולרבינו שבשו"ע סתם דשיעורו ד' גודלין.

שם סעיף מ"ג: שיעור זה הוא אחר הקשירה והוא לעיכובא וכו' ובחזון איש מסיק ד"ב גודלין אין מעכב וכו'. אין זה נכון דדעת בעל המשנה ברורה שהוא לעיכובא, דבבה"ל נשאר בזה בספק השקול משם ומסיים דצ"ע לדינא ומבאר שם להדיא דאין כוונתו במשנה ברורה ס"ק כ"ד להכריע בגקודה זו, וכן מבאר בבה"ל ד"ה יותר עי"ש, וכן כתב להדיא מרן רבינו שליט"א בשיעורין של חורה סי' ו' וז"ל: בגמ' אינו מפורש כלל שבעינן י"ב גודלין דזה לשון הגמ' וכו' שאינו אלא משום נוי וכו' שאינו מעכב ואינו אלא משום נוי וכמשי"כ לעיל ועיין בה"ל סי' י"א ס"ד ד"ה וכן גוהגין עכ"ל, והרי שמרן שליט"א לא ראה בבה"ל שם הכרעה להיפך, ואדרבה מהר"ם גנעט ומשפעות החינוך שבבה"ל מסייעים לו, והחזון מרן שליט"א לדעת החזון איש בספרו (שאינו מציין כלל וגם במירוש המשנה ברורה, שז"ל החזון איש: בבה"ל דן אם הוא לעיכובא עכ"ל. כאלו סוף דבר במשנה ברורה אין הכרעה בהחזון-א"י ואך דן בזה, והחזון איש מכריע שאינו לעיכובא, והיא הכרעה כל רבותינו שאחרי המשנה ברורה והם רבינו חיים ורבינו יוסף חיים זרבינו יעקב (עיין בבה"ח) ז"ל ויבדל"ת מרן שליט"א.

שם:ובחזון איש מסיק ד"ב גודלין אין מעכב אלא ד' גודלים מהענף. אין זה נכון דהחזון איש מסיק ד' גודלים מהענף מעכב שאין החזון איש מסיק נגד הרמב"ם ורש"י בכבודות והשו"ע שמביא ההגדה-אבש שדעתם דאין זה מעכב אלא ד' גודלים גדיל וענף יחד, וגם אין זה נכון מה שלא כחכו דהמשנה ברורה חולק על זה וס"ל דענף ד' אינו מעכב כלל וכמו שמתבאר בביאור הלכה ד"ה יותר וכן להלן בס"י י"ב ד"ה יש לסמוך עי"ש שכתב כן למעשה שאם אין לו ציצית אחרים יכול לילך בציצית ד' גודלים ענף וגדיל יחד ומקורו בבאר היטב ופמ"ג ורעק"א (ואך מסתפק לענין ברכה אי חיישינן לדעה ד"ב גודלין לעיכובא), ושיעור ענף ד' חידשו החזון איש ע"פ רש"י במנחות מ"א ב' ד"ה משולשת וכתב שהוא מסתבר שיש לענף שיעור ולעיכובא ומפרש כן לסוגיית הגמ' שם אך אין החזון איש מורה נגד הראשונים ורש"י עצמו בכבודות עי"ש היטב בחזון איש מס"ק א' עד ס"ק ז' ועד בכלל. ודיוקם של דברים לענין פסק: ד' גודלים מהענף אינו מעכב(שו"ע, וכמבואר בחזון איש) ואם אין לו ציצית אחרים יכול לילך בציצית ד' גודלין ענף וגדיל יחד(בה"ל ד"ה יותר ולהלן סי' י"ב ד"ה יש לסמוך, ואף ששם בד"ה אם מביא לרש"י במנחות) ודעת החזון איש שד' גודלים מהענף מעכב(או"ח ס"ג ס"ק א-ז). שם סעיף נ': ולכן יזהר שיתחיל הנקב תוך ג' אצבעות. הלשון סתום שלא ידענו אם הכוונה לתחילת הנקב למטה או לתחילת הנקב למעלה ומקום הנקב עצמו יהיה בתוך ג' אצבעות, והיה להם להעתיק הלשון שבביאור הלכה:יש לזהר לעשות הנקב דוקא תוך האצבע הג' קודם השלמתו וכו', ועי"ש בהמשך דבריו שמבואר ג"כ דכל הנקב יהיה בתוך ג', ונראה להדיא ממש"כ הן בביאור הלכה והן במשנה ברורה שס"ל דדין מקום הנקב עצמו תלוי כמחלו' הכ"י עם הב"ח ויש להחמיר כב"ח וכן מחבאר במקור הדברים בפמ"ג עי"ש, ובחזון איש סי' ג' ס"ק י"ב(שהביאו בתחילת הסעיף)כתב שנידון הב"י והב"ח אינו נוגע למעשה, ופירש שם לשון הסור בלשון: שאין להשאיר ג' אצבעות מתחת לציצית, ועי"ש עוד, ונראה שס"ל דלכו"ע יכול להיות מקום הנקב למעלה מג' אצבעות אלא שתחילת הנקב למטה יתחיל בתוך ג' אצבעות שלא יהיה שיעור כנף מתחת לציצית, ויש לנו כאן מחלו' בין החזון איש למשנה ברורה למעשה[ורעת רבינו שבתי זללה"ה כדעת החזון איש שאם יש ג' אצבעות חוץ מהנקב פסול ולכן תחתית הנקב יהיה בתוך ג' אצבעות(כך לשונו בחידושים ס"ק צ"ד ונתבאר בביאורים ס"ק כ"ג)], וכל זה השמיטו המחברים לגמרי. שם סעיף נ"א:ג' אצבעות ימדוד לכתחילה באמה קמיצה וזרת הסמוכים זה לזה ושיעורו יותר מ' צ"מ וראוי להחמיר שלא יעשה הנקב בצ"מ השביעי וכו'. אין זה נכון ומשובש לגמרי. ואח"כ הגיע לידי נוסחא חדשה שתיקנו המחברים ככתב ידם:הסמוכים זה לזה וראוי להחמיר וכו' שלש גודלים ושיעורו יותר מ' צ"מ. וגם נוסחא זו אינו נכון כלל. ונכוונתם של דברים כך הוא:ג' אצבעות היינו גודלין במקום הרחב(שו"ע ס"ט ובה"ל) ושיעורו יותר מ' צ"מ(שיעורין של תורה). וראוי להחמיר לחשב אגודלים ברחב בפחות מזה(בה"ל עי"ש) ולכן ראוי להחמיר שלא לעשות הנקב בצ"מ השביעי(שיעורין של תורה), ולכתחילה ימדוד באמה קמיצה וזרת הסמוכים זה לזה לצאת דעת האר"י(מ"ב ובה"ל) ולכן לא במשכ יעשה הנקב גם בצ"מ הששי אלא בסוף החמישי(שיעורין של תורה שלצאת ידי כל הדעות יעשה בסוף הצ"מ החמישי, ונראה שכוונתו גם לדעת האר"י, וכן סרחתו אנוכי בסיועא דשמיא הרבה במדידות ומצאתי לאמה קמיצה וזרת הסמוכים זה לזה שיעור 5.15 צ"מ לערך, ושוב מצאתי הדבר מפורש בטפר איפת צדק למרן רבינו שליט"א שכתב וז"ל:ולצאת גם דעת האר"י יש לעשות הנקב בסוף צ"מ החמישי עכ"ל). ועיין מש"כ להלן בהשגות סעי' נ"ד. שם סעיף נ"ב: ואפילו רק חוליא אחת וכו'. השמיטו לשער הציון שכתב:נלמד מלקמן סעי' י"ג, ובכלל דבריו שמענו ב' הלכות בניגוד לסתימתם: א)דוקא חוליא וגם קשר שלאחריו, וכמבואר שם במ"ב. ב) לכתחילה נכון לחוש אף בלא חוליא כלל אלא בקשר ראשון, וכמבואר שם במ"ב. [נתבאר לעיל סי' י"ג עי"ה(בה"ב)]

ה

שם סעיף נ"ד: לא יעשה הנקב למטה מכשיעור שיש מקשר גודל וכו' ומקום הנקב יהיה למעלה מקשר אגודל ואם נשאר מלא קשר גודל בצמצום כשר אבל למעשה אין לצמצם וצריך לעשות כריוח) ס"ק מ"ד ובה"ל ד"ה ולא וחזון איש או"ח סי' ג' ס"ק י"ב). אין זה נכון, ואין כאן לא משנה ברורה ולא ביאור הלכה ולא חזון איש, ~~וכמבואר למעיון~~, ובחזון איש כתב וז"ל: אין צריך מלא קשר אגודל ומשהו ובמשנה ברורה כתב דבעינן מלא קשר ומשהו ומסתפק בדעבך אם כשר במלא קשר מצומצם וחיטה מה ספיקא היא זו הלא אמרו צריך שידחיק מלא קשר אגודל ולמה נוסף עוד משהו אבל כל זה אין נפקותא למעשה שאי אפשר לצמצם וצריך להרחיק עד שיצא הספק מלכו וכו' האריך המ"ב בבה"ל ד"ה ולא לפרשו אבל אין לשון הרוקח מחייב כלל וכו' עכ"ל. ואריכות דברים כאן ליותר יתכונן המעיין ויראה מה עשו כאן המחברים שליט"א. ודיוקם של דברים לענין פסק כך הוא: ומקום הנקב יהיה למעלה מקשר אגודל דבעינן מלא קשר אגודל ומשהו וכדיעבד יש להסתפק אי כשר בלא במלא קשר גודל בצמצום, ובחזון איש ~~כתב שהוא חיטה~~ ^{למה נוסף עוד משהו} ~~הלא אמרו~~ (והנה מה שמתבאר במ"ב ובה"ל שהעיקר חלוי בהתית הנקב שיהיה כשיעור שאמרו חכמים על זה ודאי אינו חולק החזון איש וכנראה ס"ל שאין בזה מקום גידול כלל, ~~ואם~~ וכך כתב רבינו שבתי זללה"ה באפיקי מגינים שתחתית הנקב יהיה כשיעור שגם מקצת מהנקב לא יהיה כחוק שיעור מלא קשר אגודל עיין בחידושים וביאורים שם ס"ק ל"ד-כ"ג, ועיין מש"כ בהשגות לענין קצת נ"י וכו' (ע"י וכו') וכ"כ מרן רבינו שליט"א בספר אופת צדק כל הנקב הוא למעלה וכו' (שיעורין של תורה). אין זה נכון, שם: ושיעורו 4 צ"מ ואשר גם 3 וחצי (שיעורין של תורה). אין זה נכון, אלא כך הלשון של מרן רבינו שליט"א שם: ב 4 צ"מ יש קשר גודל בריוח וכנראה שגם ב 3 וחצי צ"מ כבר יש קשר גודל של אדם בינוני עכ"ל. כנראה אינו אפשר 1 קשר גודל בריוח אינו ושיעורו 1 האם לא בלשון הקדש המדובר נכתב שצריך לתרגמו 1 האם בקשתם רשות לתרגם 1? כמה יגיעה ועמלה של תורה בכל אות והיבה שבמשנה הברורה ושיעורין של תורה וכמה קלות וחמורות הפכו המחברים על פיהם בתרגומם. ה' כנראה של מרן שליט"א הוא סיכום עמל שנים לקבוע השיעור המדויק ע"פ עיון ומדידות 1. בספר שיעורין דאורייתא קבע מרן שליט"א: ולפי המדידה התברר כי בארבע צ"מ יש קשר גודל בריוח, ואח"כ בספר השני איפת צדק חזר וקבע הלשון הנ"ל והוסיף: והנה ע"פ המדידה התברר שגם ב ג' צ"מ וחצי יש קשר גודל, ואח"כ בספר השלישי שיעורין של תורה נקבע בלשון מנהלם ה' כנראה שהוא קשר גודל של אדם בינוני, והוא שיעור מוחלט שהוא כדעתו של רואה, ואמנם לכתחילה עושים בריוח אך סליח קצת) שציציותיו בשיעור 3 וחצי דינו מוחלט בספר איפת צדק: ואין לפסול אם כל הנקב הוא למעלה מ ג' צ"מ וחצי. וראוי לבאר שמש"כ בשיעורין של תורה סי' ו' : והקשר גודל הוא בכמו 36 מיל"מ ולפעמים יותר קצת אין הכוונה בדיוקו של השיעור אלא בביאור החשבון עי"ש אבל ההוראה להכשיר גם אם אין 36 מיל"מ אלא 35 קיימת ללא ספק. והנה האדמו"ר מספינ' זללה"ה (בארחות חיים סי' י"א) מחמיר בזה לחשב קשר אגודל ביותר מזה, וכן הר"י מיכל זללה"ה (במאסף לכל המתנות) החמיר ביותר לחשב קשר אגודל לכתחילה 5 צ"מ וחצי ואף בדיעבד אינו מכשיר אלא ב 4 צ"מ שלמים, וראוי לברר אמיתות הוראת מרן שליט"א, ובאמת האחרונים האריכו בזה מאד, ונברר בקצרה: בקיצור שו"ע סי' ס"ג בפאת השולחן כתב שהוא לא יותר מאגודל וחצי (והוא יוצא 3 וחצי צ"מ לפי חשבון האמה שבכללי הקיצור שו"ע שהוא ג' רבעי אמה ווינער - 58 צ"מ), וכן הר"ל ז"ל במנחות מ"ב א' כתב שברוקח מבואר. שהוא לערך גודל וחצי אצבע (ועיין ברוקח סי' שס"א שנקט אה"כ שיעור מלא קשר גודל ולא ביאר שיעורו וצ"ע לפרשו), ומש"כ במנחת פתים ובאחרונים הנ"ל להחמיר ע"פ לשון הראשונים ונקטו הלשון שנעלמו מבעל קיצור שו"ע. הנה באמת כבר כתב להדיא בקצו"ע שדברי הבית יוסף בשם מהר"י חביב שהוא יותר מב' אצבעות כבר פירש בפני אדם,

וספר פני אדם לא זכינו לו אך אין ספק שהגר"ש גנצפריד פירשו כהלכה
 שאינו סותר להוראה להקל ב'3 וחצי צ"מ, וא"כ כ"ש שלשון העיסור שכתב
 שהוא קרוב לב' אצבעות (ולא שהוא יותר מב' אצבעות) אינם סותרים, וכן
 לשון הראב"ן שבש"ך יורה דעה סי' מ"ו ס"ק י"ג שקישור החיצון של אצבע
 הגדולה הוא כשיעור ב' אצבעות אינו מכריע כלל דשם ודאי יש לומר דמירוי
 באצבעות אחרות ולא באגודל, ואמנם בחכמת אדם כלל י"ט ס"ח הוכיח מזה דכל
 האצבעות דשם אינם אגודלים ושמענו להדיא בדבריו דקשר אגודל לא יתכן להיות
 ב' אגודלין, ואף החבואות שור לא שמענו שחולק על החכמה אדם אלא
 בנידון אצבעות דש"ע ולא בפירוש לשון הראב"ן, ואף בשמתי דעה שם לא
 החליט שהוא ב' אגודלין אלא כתב שהוא קרוב לזה וסירם עיין באו"ח הל'
 ציצית, והגר"ז ז"ל (כאן) לא כתב שמדד מלא קשר אגודל ומצאו לערך ב'
 אגודלין אלא ציין מקורו מהר"י חביב שבב"י (וכבר פורש בפני אדם) וכאמת
 בסידור הגר"ז ז"ל הושמט שיעור זה ואדרבה מפרש לשיעור מלא קשר גודל
 (שהוא של אדם כינוני) ומכאן שמש"כ בשו"ע הגר"ז אינו הוראה ע"פ
 נסיון המידה ואדרבה בסידורו מוכח ששיעור מלא קשר גודל הוא פחות
 מאגודל וחצי וכמש"כ בספר קצות השולחן סי' ו', אמנם מש"כ בקצות השולחן
 שבסידור יעב"ץ פסק שהוא ב' אגודלין, הנה באמת כך פסק מדפיס סידור
 בית יעקב שליט"א מספרים שונים וכאן העתיק לשון שו"ע הגר"ז אבל
 היעב"ץ בסידורו לא כתב כזה כלום ואדרבה כמור וקציעה (כאן) מפורש
 וז"ל: לפי מה ששיערתי אני רוחב ג' אגודלין כאורך כ' פעמים מלא קשר
 אגודל עכ"ל, וחמה אני מאד על מש"כ בספר בירורי המדות שמוכח מהאר"י
 שקשר גודל שיעורו ב' אגודלין הלא ספר שו"ע האר"י למנינו
 וכתוב מפורש בהלכו' ציצית ס"ק ט"ז: כך קשר גודל הוא יותר מאצבע, ומכאן
 שם שהוא נוטה לאצבע וחצי שהרי באר שם שג' גבורות שהם התחתונים שביסוד
 הם נמחקות לבד ולא פחות מקשר גודל וכו' פרקים האמצעים דנו"ה נשאר
 בהם קצת רשימו ויותר מעט לוקח נו"ה עי"ש היטב, ובספר ערוך השולחן
 כתב שהוא קרוב לב' אגודלין, ונראה שכוונתו ליישב את הגר"ז שאינו ב'
 שלמים עי"ש, ולפי דעתו שהאמה 53.33 צ"מ והאגודל 2.2 צ"מ הרי אפילו אם
 נחשב קשר גודל 3.5 צ"מ הוא יותר מאגודל וחצי ושייך להגדירו קרוב
 לב' אגודלין, ובשו"ת מבי"ט ח"א סי' קמ"ג כבר חמה על מש"כ בכ"ח יוסף
 כשם מהר"י חביב וכתב שהוא מעט יותר מאצבע והצי"ת ~~מהר"ב~~ ומכאן
 שמרכינו יונה באגרת התשובה אין הכרע שהוא ב' אגודלין בניגוד למציאות,
 ובשו"ת מהרי"ט יור"ד סי' י"ט הלשון שהוא אגודל ומחצה ומיישב שם למהר"י
 חביב שלא מירוי באגודלין, ועיין בארצות החיים, והנה מש"כ בשם הרוקח
 כבר נתבאר לעיל שהרד"ל כתב בדעתו להיפך, ומש"כ בשם רש"י בספר הפרדס
 הנה בשבלי הלקט השלם בסופו (דף קצ"א ע"א) פירש דעת רש"י להיפך שהוא
 אצבע וחצי ומשמע שם שסדורו של ציצית שם ובספר הפרדס אינו מרש"י עי"ש,
 ומש"כ באשכול הל' ציצית (תהוצאת הרצ"א סי' ל"ג) בשם חשו' גאון שמלא קשר
 גודל הוא יותר מקשר גודל שהשיעור בציצית שיכנס בו קשר גודל ~~בכמה~~
 אין בזה הכרע להגדיל השיעור אלא כמשהו ומסתברא דמשהו זה כבר נכלל בכלל
 מדידת רבוחינו, ובספר דעת תורה למהרש"ם או"ח כאן כתב: קשר גודל הוא 4
 צ"מ ולא יותר מן 4 וחצי, והנה לא נתבאר שהוא ע"פ מדידה ואפשר שהוא ע"פ
 שיעור הראב"ן שבש"ך לגבי סרפות עי"ש בספרו גילוי דעת פ' על הל' סרפות
 סי' ל"ה וסי' מ"ו ובהשמטות שם ונקט אגודל 2 צ"מ או יותר וכיון שיעקר
 השיעורים ברר המהרש"ם זללה"ה לגבי סרפות ושם נזכר גם קשר אגודל נמשך
 אחר זה בגליונו כאן לציין השיעור דשם, והמעיין באחרונים שהחמירו ימצא
 כאן תשובה על כל דבריהם ואבמ"ל להאריך יותר, סוף דבר מדידת מרן שליט"א
 היא היא מדידת רבוחינו ראשונים ואחרונים והם מכריעים שיעור קשר גודל,
 שוב מצאתי שבעלי שו"ת הלכות שליט"א השמיטו כאן לחזון איש בסי' ג' ס"ק
 כ"ג שדן בזה ותורף דבריו שהשיעור הוא קשר אגודל כינוני ואין לנו שיעור
 ב' אגודלין אלא ב' אצבעות זרת וקמיצה הם בערך קשר אגודל, עי"ש.

שם: ומרן החזון איש זכר צדיק לברכה היה מודד 4 צ"מ וחצי ואח"כ עושה
 הנקב (שיעורין של תורה). השמיטו עיקר הדברים שבשיעורין של תורה שנכתב שם
 וז"ל: ולצאת ידי כל הדעות נראה שיהא הנקב בסוף צ"מ החמישי ע"ן משנה
 ברורה בבה"ל ובארצות החיים ואכמ"ל ומרן וכו' עכ"ל, ובכלל דברי מרן
 שליט"א שלא יהיה הנקב לא פחות משיעור זה ולא יותר (ע"ן במש"כ בזה מרן
 שליט"א בספריו שיעורין דאורייתא ואיפת צדק), ובכלל דבריו גם שאכ"ג
 שדעות שהובאו בארצות החיים הושמטו במשנה ברורה אין זה מספיק לחדל שלא
 לחוש לדעות אלו להחמיר, שאין המשנה ברורה הלכה למעשה לבית היהודי מוחלט,
 ואמנם שמענו בהשמטת המשנה ברורה לדעות אלו שלא חשש להם להלכה, והלכה
 ברורה להקל מ 3.5 צ"מ בדריעבד ומ 4 צ"מ לכתחילה בריוח, ואמנם עדיון אין
 זה הלכה למעשה למדקדק שרוצה לצאת כל הדעות ואין בהשמטת המשנה ברורה כדי
 ביטולן של הדעות והכנסתם למסכתם (והם דעות ראשונים ז"ל). הוראת מרן
 שליט"א הביאהו מחברים במפריהם ועד לסידורים הגיעה והרי זו הוראה
 מפורסמת, והמחברים שליט"א הם הראשונים שחתכו בגופה של ההוראה
 והביאו רק החלק הנרצה בעיניהם שליט"א, וההוראה מתחננת להחזירה לשלימותה
 והחזרנוה וחו לא מירי.
 [שם סעיף נ': יעשה הנקב לא למעלה מג' אצבעות בין באורך הטלית בין
 ברוחב (סי"ט וסי"י). בסעיף י' לא מירי בג' אצבעות אלא בקשר אגודל וכמבואר
 במשנה ברורה שם ע"פ הב"י, וכבר טעה בזה ספר שו"מ, וע"ן בהשגה הבאה].
 שם סעיף נ"ה: גם שיעור זה מודדין ביושר בין באורך הבגד בין ברוחב ולא
 באלכסון (סי"ט וסי"ק מ"ז). אין זה מוסכם, שהשמיטו לשו"ע סעיף י' שהביא
 בזה שני דעות אי כעינן קשר אגודל גם ברוחב, והשמיטו למשנה ברורה ס"ק נ"ב
 ונ"ג 'שמאריך בטעם ובפרטי הדעה שברוחב אין צריך להרחיק קשר אגודל, והשמיטו
 לחזון איש בסי' ג' ס"ק כ"ג שחולק על המשנה ברורה בפרטי דין רוחב שאין
 צריך להרחיק קשר אגודל לדעה זו, ואמנם בשו"ע כתב שנראה כדעה מהלכה
 שאף ברוחב צריך להרחיק, אך מ"מ נפק"מ גם למעשה ולצירופא בפרטי ההרחקה
 להעדיף טלית שבארכו מרוחק יותר, ע"ן לעיל סעיף נ"ד. וע"ן בהשגה הקודמת.
 שם סעיף נ"ז: תלאן תוך קשר אגודל ואח"כ חתך למעלה בבגד והעליה הציצית
 וכו' או תלה מטלית על הכנף והאריכו פסול עד שיתיר הציצית ובהאבדו פסול
 עד שיתבדק הציצית ויחזור ויקשרם (סי"ק מ"ג) ובחזון איש מכשיר בתלה מטלית'
 (או"ח סי' ג' ס"ק כ"ג). חלילה וחלילה שהחזון איש מכשיר, אלא בחזון איש
 כתב: דבר זה צ"ע וכו' ולפי זה אפשר וכו' מיהו לדעת הסור וכו', ועיקר
 החלוקה בין תלה מטלית לחתך למעלה בבגד שהילקו המחברים שליט"א אין לו
 זכר בחזון איש שלא הזכיר ציור תלה מטלית כלל, אלא מבואר שם שמוכח
 מגמ' מנחות מ' ב' ופירוש רש"י שם ותלה הציצית לפני גמר הכנף כשר
 וכתב דאפשר דה"ה בבגד גמור שתלה תוך קשר אגודל ואח"כ העלה
 הציצית כשר, ואין ספק שגם תלה מטלית בבגד גמור ככלל אפשר זה, וכל זה
 לדעת שאר ראשונים אבל לדעת הסור אין ראיה מגמ' כלל אף בתלה לפני גמר
 הכנף להכשיר ולא נחבאר בחזון איש שדעת הסור דחווה ואין חוששין לה
 אפילו להחמיר וא"כ אין כאן בחזון איש אפילו הוראה בנוסח אפשר שיש
 להכשיר. וראוי עוד לבאר שהחזון איש לא הביא אלא למ"ב בסי' ט"ו אבל לא
 הזכיר את המ"ב כאן שמביא בשם הפמ"ג דין זה דאמרינן חולמה"ע בקשר אגודל
 והנה הוראת הפמ"ג הובא בהרבה אחרונים ואף בסידורים (ב"י) העתיקה להזהיר
 עליה והחזון איש לא הורה כאן להקל בניגוד לדעת האחרונים ז"ל, ועוד ראוי
 דאכ"ג שמצינו קולא אחרת מיוחדת בדיון קשר אגודל דסגי בשעת עשיית
 הציצית ואכ"ג שאח"כ ירד למטה, מ"מ הרי מצינו כן אף באורך החוטין מדין
 גרומין ואפ"ה תלה חוטין קצרים ואח"כ האריכו יש בזה משום חולמה"ע, וקשר
 אגודל וראי מעכב וכמ"כ במשנה ברורה ומש"כ אחרונים שאינו מעכב אין לו
 מקום וכדמפורש בעיסור שב"א קשר אגודל חייב חטאת במוציא בשבת, וא"כ
 אדרבה הכשרו המספיק בשעת עשיה מחייב בו דין חולמה"ע שאל"כ לוקה הדין
 מב' צדדיו להקל בזה הן בשעת עשיה לחוד והן בשעת לכישה לחוד ודו"ק.
 שם סעיף ס"א: אם הוא רוחב, צ"ל אפילו הוא רחב. שם: ומדוד שיעור וכו'. אין
 זה נכון, אלא כמס"כ בשו"ע ע"ה הוא לשיעור קשר אגודל ולהרחקת ג' אצבעות,
 ובה"ח ל"א ח"ב כ"ג

שם סעיף ס"ו: יש שעושים ב' נקבים בטלית כמו וכו' ואין לעשות כן אלא במקומות שנוהגין כן ובטלית קטן ולא בטלית גדול (ס"ק ל"ט). אין זה נכון כלל ויש כאן הוראה בעל טלית קטן עם נקב אחד ולא משנה ברורה ס"ק ל"ט. במשנה ברורה שם מבאר לשו"ע שזכר רק נקב אחד ע"פ הב"י שמבואר דאין להחמיר בדעה הראשונים שס"ל דצריך ב' נקבים דמחזי כיוהרא ואח"כ מביא להוראה הב"ה לעשות ב' נקבים בטלית קטן שלא שייך בו חשש יוהרא והאר"י נהג כן ומהרש"ו לא נהג כן ומסיים וז"ל וכן נתפשט המנהג במדינת פולין אמנם במדינת הגר ואשכנז אין נוהגין כן ונהרא נהרא ופסמיה עכ"ל, כל המשנה ברורה אין לו זכר בדבריהם והוראתם שאין לעשות כן אלא במקומות שנוהגין כן אין לו זכר במשנה ברורה ואילו היו כותבים להיפך שאין להקל שלא לעשות ב' נקבים במקומות שנוהגים להחמיר בב' נקבים היה לזה כן זכר במשנה ברורה, שהרי הב"ה מכריע שהעיקר כדעה הראשונים שצריך ב' נקבים והוראת הב"ה הובא במג"א ובאחרונים ובבאר היטב ובמשנה ברורה, שאין להקל בניגוד לנהרא נהרא ופסמיה אבל להחמיר ושאין (שהרי בטלית קטן אין חשש יוהרא), ואמנם גם כן אין לקבוע אלא יש להעתיק או להרגם את המשנה ברורה כצורתו ולא ע"פ דקדוקי עיון.

שם. כמו ציר"י. דעת החזון איש שיעשה את ב' הנקבים כמו שו"א לאורך הטלית קטן וכתב דכן גם דעת המשנה ברורה בבה"ל, עיין להלן. 1234567 אח"ח
 שמוסעי' ס"ז - ס"ח. כל לשונם כאן אינו מובן ומשובש והשמיטו עיקר לשון החזון איש ודבריו, ודיוקם של דברים כך הוא: ס"ז וצריכים ליתור שיעשו הנקבים במישור ולא באלכסון (בה"ל ד"ח יעשה) וכתב בחזון איש וז"ל: אם עשה הנקבים באלכסון גראה דכשר בדיעבד עיין במשנה ברורה לקמן ס"ק ע"ג עכ"ל. ס"ח ב' הנקבים יהיו באופן שהציצית יהיו תלויים לצדדי הבגד אחד למינן ואחד לשמאל לפניו ולאחוריו ולא תלויים לצד הארץ (בה"ל שם) וכתב בחזון איש וז"ל: כוונתו ז"ל דב' הנקבים יהיו נמשכים לאורך הטלית וזה מקרי נוסף על הקרן דהקשר יעשה סמוך לנקב החיצון ומשם הציצית תלויה והיא נוספת על שטח הבגד שבין הנקבים אבל אם יעשה הקשר סמוך לנקב העליון אינה נוספת על הקרן, וצריך להרחיק בין נקב לנקב כדי שיהא ניכר נסיפתה אבל כל זה אינו מעכב בדיעבד ואף אם עשה ב' הנקבים לרוחב הבגד והציצית תלויה למטה כשר עכ"ל. (תמה אני מאד מה ראו על ככה לשנוא כל כך את הדברים?) והנה מש"כ במשנה ברורה: כמו ציר"י אינו טחירה לפירושו של החזון איש בבה"ל שמשנה ברורה העתיק לשון הבאר היטב ובבה"ל העתיק לשון הפמ"ג וניכר שלא נכנס כאן לזכר דיוק הדברים למעשה, ואמנם מנהג כמו ציר"י שבבאר היטב אינו מוחלט עיין בסידור בעל התניא שכתב ויש נוהגים באלכסון מעט עיי"ש, וגם דעת בעל התניא כדעת החזון איש שיעשה הקשר סמוך לבגד עיי"ש).

שם סעיף ס"ט: ומרדכי ג' אצבעות מן נקב הפנימי בבגד לא מהשני של צד ימין וצד שמאל (בה"ל). הלשון אינו מתפרש, והנה כולו העתק לשון הבה"ל אלא ששינוי חיבה אחת ובמקום נקב הראשון כתבו נקב הפנימי, ודבר גדול עשו בשינוי זה, שהנה רמים וכן שלמים עמלו לפרש לשון הבה"ל ולא יכלו להחליט אם ראשון היינו פנימי או תיצוני ולשון ימין ושמאל אין בו כדי סימן לכאורה שהרי ארבע כנפות לפנינו וכל כנף יש לו שתי צדדים, והנה כולו העתק לשון הפמ"ג אות באות והבה"ל מסיים: ועיין בארה"ח, ושם בארצות התיים מבואר שיש להסחפק אם סגי ברובו ^{ה"ר} ג' אצבעות או צריך שהנקב הפנימי יהיה חוץ ג' ומסיק להחמיר עיי"ש, ולכאורה אם גם דעת הפמ"ג להחמיר היה

לו לבה"ל לכתוב: וכ"כ בארה"ח, ואולי גם לבה"ל לא היה ברור כוונת לשון הפמ"ג והעתיקו בצורה, ואמנם החזון איש פירש שהכוונה לפנימי, וכך הוא עומק הלשון שלא למרוד מהסני של צד ימין וצד שמאל והוא החיצוני המצודד לעולם לצדדי קיצוניות ימין ושמאל ולא הפנימי, וגם כך נראה ממש"כ כן בפשיטות משום שהוא להחמיר ואילו כוונתו למדידה להקל היה לו לכתוב מקור(ועכ"פ אם הבה"ל לא שינה בהעתק הפמ"ג ק"ו שהם לא היו צריכים לשנות, והיה להם לכתוב פירוש הדברים בנפרד: (וראשון היינו פנימי - חזון איש וכן הוא בארה"ח שציין להחמיר). ובעיקר הדין לא מפי דקדוק הלשון שבבה"ל לחוד אנו חיינן בהלכה זו אלא גם מפי גדולי האחרונים, עיין להלן).

שם: וזה מעכב בדיעבד(חזון איש). השמיטו עיקר לשון חזון איש שכתב וז"ל: מודדין מנקב העליון וזה מעכב דיעבד שאם נקב העליון למעלה מג' אצבעות פסול עכ"ל, והוא עיקר החידוש דזה פשוט שהמדידה הזאת מעכבת שהרי דין למעלה מג' אצבעות הוא לעיכובא אלא שהחזון איש מחדש שאין המדידה לחומרא אלא שהדין מוכרע שחלוי בנקב הפנימי העליון וזה דלא כארה"ח שצוין בבה"ל שמסתפק אולי חלוי ברוב שבין הנקבים ואינו מחליט לגמרי אלא שמסיק להחמיר במדידה(עיי"ש היטב בפנים ובארץ יהודה), ודעה גדולי האחרונים כדעה החזון איש שאם נקב העליון למעלה מג' פסול והם הר"א תאומים(בש"ח גור אריה יהודה או"ח סי' ב') והמהרש"ט(בדעה תורה) והובא בכמה חיבורים הנראים.

שם: ונקב התחתון מותר לעשות למטה מקשר גודל(חזון איש). השמיטו סיום לשון החזון איש: ואין ^{בנקב} התחתון שום קפידא בזה, והוא עיקר לשון הפסק להקל שאין בזה שום קפידא, וזה דלא כאשל אברהם תניינא שכתב שצריך לזהר בזה, ומסידור בעל התניא מוכח כחזון איש שכתב לעשות נקב קטן למטה בשפת הכנף בסליח גדול ומש"כ שם להקפיד בסליח קטן ששני הנקבים יהיו ^{למטה} מקשר גודל אינו אלא לפי ההנהגה בקפידת הקשר למעלה בש"ג ובט"ק שהנהיג עיי"ש היטב, ונראה דהאחרונים שבברכ"מ שהובא בשו"מ ג"כ הם האחרונים שנמשכו אחר בעל התניא בקפידת הקשר למעלה אבל גם הם מודים להחלטת החזון איש שאין בזה קפידא לדידן (שאינו אנו מקפידים בקשר למעלה בט"ג) שכן הסברא מכרעת שהרי הציצית חליות למעלה מקשר גודל ומה קפידא יש בחתיבתם למטה בנקב גודל? וכן מצאתי בעיטור(ע' ק"א) שהוא טרא דדין ב' נקבים ופבואר בלשוננו שרק אחד יהיה למעלה מקשר גודל עיי"ש. שמוצריך לעשות ב' קשרים כמו שאנו עושים בציצית(חזון איש או"ח סי' ג' סי' ק

^{הוא המנהג} י"ב דלא כמג"א). זה טעות גמור מש"כ שהוא דלא כמג"א, ואילו היה זה אמר שהמג"א חולק על זה היה ראוי להביא דעתו בפנים האין לעשות הציצית ולא לסתום בניגוד לדעתו, ואם יטען הסופר שמג"א שלא הובא במשנה ברורה אין ראוי להביאו בספר זה אף אני אשיב לו שהרי הבה"ל כתבו ועיין בארה"ח ובארה"ח הזכיר למג"א, והאמת שהמתברים לא עיינו בפנים המג"א אלא במה שהובא בחזון איש והמעיין בפנים יראה שיש שם נידון קושיא על דין ב' נקבים והחזון איש מיישב הקושיא ואמנם אף אם הקושיא נשארת דין ב' קשרים שבטוש"ע לא זה ממקומו וכן ביטועות יעקב בשם המג"א/ ^{שהקשה} והגר"ז ועוד אחרונים לא יישבו הקושיא ומ"מ מבואר בדבריהם לעשות ב' קשרים, שם טע"י ע"ב. והוסיף דכו"ל יכול לילך בהם. הוא לשון הארה"ח שהביא המשנה ברורה ובניגוד לשו"ע שפוסלם ואין במשמעות המשנה ברורה מחיקת השו"ע ואי שינונו בספר שונה הלכות השו"ע והמשנה ברורה. שם טע"י ע"ג דלא כפמ"ג שמסתפק). צ"ל: דלא כבה"ל בשם הפמ"ג שמסתפק, ולא זו הדרך לסתום בניגוד לבה"ל.

מלכו היה באויר ראשון י' כריכות ואח"כ ה' וכל

הויה דהיינו כ"ו ולא כ"ז, אבל אין כוונת המג"א והמשנה ברורה לדינא

היה כוונתם לדינא היה להם לפרש כל הנהגת ר' שלמה מלכו (דהיינו שהשלישי

ולא לסחוטם בחיבה וכו', ולכן כל האחרונים שנמשכים אחר המג"א השמיטו

השו"ע לעשות בשני ח' בספר שו"ת הלכות השו"ע .

פסס כז. אלא בשו"ס בחוב: ארבעה גודלים. ופירש (בס"מ ס"ח): שם הקשרים

הכרזתו לנהוג ברשוא מהמומא כנגדו לשו"ס להחמיר בנזמר ולבצריר 2-4

[illegible]

30. the reason it was in 1992 that the

צ"ל 29 צ"ל, והחלטה 191א מהימנה לא נהגנו בה (כ) הנה"א

והשמיטו לרעיא מהיטבא שבמ"א, ואף הגר"י בשלחנו הטהור הביא את הש
בביאר

ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED
DATE 08-10-2010 BY 60322 UCBAW

שם סעיף פ: יכול לעשות קשר וג' כריכות אחרייו ועוד קשר אחרייו ויכול לזאת

לפני התוליא אפשר לצאת בו בשבת ולברך אלא שכתב הלשון: ויותר טוב שיצשה

שם: ומיד במוצאי שבת צריך לחקן. איך זה נכון, אלא במשנה ברור

שלא תהיה ימים הרבה אבל להצריך לחקן מיד במוצאי יום פסחא מנחה

במוצאי שבת נמנעים ממלאכה והרמב"ם וסייעתו פוסקים כסוּח יום בלילה ואין

מגינים לא יתקן במוצאי שבת, שכתב(כאן בביאורים ס"ק י"ג) שלכתחילה אין

וכ"כ בחוס' א"י (על ה"א) ובעמודי השולחן (על הקצש"ע) להחמיר בזה, ונתפשט

שהרי כתב כן בשם שו"ת גאון דשא סי' ס"ה והספר לפנינו ומפורש שם להיפך

והרבה אחרונים הקילו להדיא והם: ביכורי יעקב הל' סוכה (בחוס' ביכורים סי'

[illegible]

שם סעיף פ"א: אם האריך הגדיל לא יפחות הענף מב' שלישים אין בכך כלום וכל זה אין מעכב בדיעבד (ס"ד) וס"ק ס"ט וחזון איש או"ח סי' ג' ס"ק י"א) שם סעיף פ"א: אם האריך הגדיל לא יפחות הענף מב' שלישים אבל יותר מב' שלישים אין בכך כלום וכ"ז אינו מעכב בדיעבד (ס"ד) וס"ק ס"ט וחזון איש או"ח סי' ג' ס"ק י"א). אין זה נכון שיותר מב' שלישים אין בכך כלום, שבחזון איש לא פסק במוחלט שאין בכך כלום, ובס"ד (בהגה' רמ"א) שצינו כתוב לשון הפוך מלשונם: ואם האריך הציצית יראה ששלישתו יהיה גדיל וב' חלקים ענף, ובמשנה ברורה ס"ק ס"ט שצינו כתוב: עיון בביאור מהרש"ל על הסמ"ג ולכו"ע וכו', וחלילה לנו להקל בהוראה ברורה שהורה המשנה ברורה בהלכות עיון ואין לנו על מי לסמוך להקל בזה שלא נמצא מי שכתב שלא לעיון בביאור מהרש"ל על הסמ"ג, וקיומה של ההוראה בהלכות עיון אומר לנו שהמשנה ברורה פירש להגה' הרמ"א כפשוטו שאם מאריך הענף יותר מב' שלישים יש בכך משום ציצית בניגוד לדינא דגמ' במנחות ל"ט א': שלישי גדיל ושני שלישי ענף, והמהרש"ל שם חולק על זה ומצדד שכוונת הגמ' אך שלא יהיה הגדיל יותר משליש אך אינו מכריע במוחלט להקל עיי"ש, ולשון המשנה ברורה מתפרש להחמיר לבחילה ואך בדיעבד לכו"ע אינו מעכב (אפילו אם הגדיל יותר משליש) וכן מפורש בביאור הלכה לעיל סעי' ד' ד"ה יכול שנקט בפשיטות שיש בהחמיר שלא יהיה הענף יותר מב' שלישים ואך בדיעבד אינו מעכב ומצוין לסעי' י"ד (כאן) שכתבו האחרונים שאינו מעכב בדיעבד, והנה גם בחזון איש שם מפרש בתחילה ללשון הרמ"א כפשוטו שאם האריך הציצית יראה לעשות גדיל ארוך שלישי שלא יהיה הענף יותר מב' שלישים, אלא שמביא לשון הרמב"ם בפ"א מציצית ה"ח שכתב: ונוי החכלת שיהיו כל החוליות בשליש החוטין המסולסלין ושני שלישיהן ענף, ומבאר שהלשון מתפרש שכל הקפידא דוקא שכל החוליות פכנסו בשליש ולא יהיה יותר משליש אבל אין קפידא שהענף יותר מב' שלישים, והרמב"ם קאי על מה שהקדים לפניו שאם כרך החוליות על רוב הציצית כשרה ושינה הרמב"ם מסדר הגמ' שם וצריך לומר שפירש גם בגמ' שקאי על לפניו דלפניו ולא על לפניו שאמרו דאם לא עשה אלא חוליה אחת כשרה, וניחא בכך שקשה לצמצם אבל אפשר להקפיד שהגדיל לא יהיה יותר משליש, וכיון שבהגה' הרמ"א צוין מקורו-רמב"ם פ"א מציצית צריך לפרש דברי הרמ"א ע"פ מקורו שברמב"ם עיי"ש היטב בלשוננו, והנה בסמ"ג עשין כ"ו כתב כסדר הרמב"ם אך שינה הלשון וז"ל: כרך רובה ומיעוטה ענף כשרה ונוי תכלת שלישי גדיל ושני שלישי ענף עכ"ל, ודיוק המהרש"ל אינו מלשון זה אלא ממש"כ לעיל: עשה אורך הציצית יתר על זה השיעור וכו', אך כבר ביאר שם בעצמו שאין הכרח לפרש כן עיי"ש, וברמב"ם הלכה ט' חזר וכפל הדין לגבי לבן וז"ל: העושה לבן וכו' וכורך אותו על שאר החוטין עד שלישתן ומניח שני שלישיהן ענף וכו' כללו של דבר יתכוין להיות הכרוך שלישי והענף שני שלישים ויש מי שאינו מדקדק בדבר זה בלבן ואם כרך הלבן על רוב החוטין או שלא כרך אלא חוליה אחת כשרה עכ"ל, ולשונו אלו מתפרשים בכירור שיחכוין גם שלא יהיה הענף יותר מב' שלישים ולשון כללו של דבר וכו' מתפרש גם על תכלת דלעיל הלכה ח' והמשך אחד הוא, ולשון הלכה ח' מתפרש ע"פ דעת הרמב"ם בהלכה ו' שסגי בחוטין ד' אצבעות גדיל וענף יחד ומתפרש שכל החוליות יכנסו בשליש מד' אצבעות (שהוא סיעור קטן), ומצאתי בדפו"י בהלכה ח' הנוסחא בשליש, ולפי נוסחא זו עיקר ההתפרשות שכוונת הרמב"ם שהגדיל לא יהיה יותר משליש אינו מוכרע כל כך (עיון בלשון החזון איש), והב"י בתחילת הדין הכי ללשון הרמב"ם בהלכה ט' ובדרכי משה שם כתב: דבר נראה דאם הוסיפו על אורך י"ב אצבעות צריך ג"כ לכוין

י"ב

היה השליש גדיל כדעת הרמב"ם, והוא מקור הגה' הרמ"א כאן, ושם בב"י
 בשם מרדכי שאם הציצית ארוך מדי יכול לקצרו אח"כ כיון שלא נעשה
 בפסול והובא בהגה' רמ"א שם סעי' ד', ובביאור הלכה שם בשם אר"ח
 פירשוהו דהענף יותר מב' שלישים ומקצרו ואין בזה משום חולמה"ע כיון
 שאין קפידה ענף שני שלישים ולא יותר מענף בדיעבד, וקפידא זו שלא
 יהיה הענף יותר מב' שלישים מבוארת גם בפמ"ג (א"א ס"ק ו' עיי"ש)
 ובאפיקי מגינים ~~מ"ק~~ (חידושים ס"ק י"ז עיי"ש) ובחסד לאלפים (כאן) ובעוד
 אחרונים, ונראה שאין כלשון החזון איש שם פסק מוחלט להלכה ולמעשה
 להקל, שלא נקבע שם שבגמ' מוכרע להקל אלא שברמב"ם הלכה ה' מוכרע
 להקל עיי"ש היטב, ולשון הרמב"ם בהלכה ט' שלא פורט בחזון איש
 מכריחניו להחמיר למעשה ~~באגב-בגב~~ וע"פ החזון איש, שאילו באנו להקל
 למעשה אחרי ידיעתנו לשון הלכה ט' אנו מקילים בניגוד לחזון איש
 שם שמבואר להדיא שלשון כזה מחייבניו להחמיר. סוף דבר הוראת
 השו"ע הלכות שהעושה ענף יותר מב' שלישים אין בכך כלום אינה נכונה
~~שהאחר-בגב-בהמ"ב~~ שהאחרונים והמשנה ברורה מחמירים ע"פ הרמ"א והרמב"ם
 והחזון איש כאן לא הורה להקל בניגוד לדבריהם.
 שם סעיף פ"א, השמיטו לשיעור שצדד מרן שליט"א בשיעורין של תורה סימן
 ו' וז"ל: כיון שאינו אלא משום נוי אין מדקדקין בשיעורה בצמצום וכל
 שהוא בערך כמו שני שלישי ענף לפי מראית העין כבר איכא בזה נוי דענין
 נוי הוא במה שנראה לעינים עכ"ל (ועיי"ש במש"כ שהוא מוכרח לדעת ראשונים
 ז"ל, וצ"ע, ולשון הרמב"ם בהלכה ט': יתכונן להיות הכרוך שליט וכו',
 ובהלכה ח' יש נוסחא בשליש, ועיין בחזון איש או"ח סי' ג' ס"ק י',
 ועיין במש"כ לעיל).
 שם סעיף פ"ב: טוב לעשות החושים בינונים וכו'. במשנה ברורה איתא שהוא
 מדין זה ג-לי ואנוהו.
 שם סעיף פ"ג: ובטלית גדול שני הציצית העליונים לצד קומת האדם וכו' (ס"ו וס"ק נ"ב וכו') ובטליתות שלנו שמתקפלים יש לעשות שניהם לאורך (חזון
 איש או"ח סי' ג' ס"ק י"ב ד"ה שם ס"ו). אין זה נכון העתקתם מהמשנה
 ברורה והחזון איש לא פליגי, שבחזון איש שם איתא: ואינו כן אצלנו
 שהטליתות ארוכות ומתקפלות וכו', ולא שמענו שבזמן החפץ חיים זללה"ה
 הלכו בטליתות קצרות, אלא יש כאן מחל' ברורה בין החפץ חיים לחזון
 איש למעשה ונקיות הלשון שלא להזכיר לשון ניגוד שאינו הכרחי,
 והמעין במקור הדבר ביד אפרים ובשאר גדולי האחרונים שרמז עליהם
 בביאור הלכה לא יחמה מה שייך מחלו' בדבר החלוי במציאות לכאורה
 עיי"ש היטב.
 שם סעיף פ"ו: מותר להשים בגד וכו' (ס"ו וסע"ה). בשו"ע סעיף ט"ו איתא:
 יש אומרים שאין לתת שום כנד וכו', ובמשנה ברורה ס"ק ע"ד ובביאור הלכה
 ד"ה שאין מכאן דעה זו, ואין זה נכון להסמיט כל זה ולסתום בלשון
מותר מוחלט, אלא יש לקבוע כלשון השו"ע: ויש מתירין וכן נהגו,
 שהמחמיר כדעה שיסודה באגודה ובארחות חיים אינו מן המתמיהין.
 שם סעיף פ"ז: שיעור גודל הוא של אדם בינוני ומודדין אותו בפרק העליון
 במקום הרחב וכו' (ס"ק י"ט). במשנה ברורה שם לא הכריע במוחלט שמודדין
 במקום הרחב שכתב בפנים המשנה ברורה: ועיין בשערי חשוכה, ושם (בס"ק
 ג') מביא לבית אפרים שבדרבנן יש לסמוך להקל למדוד במקום שאינו רחב,
 ובביאור הלכה סעי' ט' ד"ה היינו כתב בנידון דשם שלהחמיר טוב לחוש
 לדעה שמודדין במקום שאינו רחב, ומרן רבינו שליט"א בשיעורין של
 תורה סי' ז' דן בזה ולא הזכיר שדעת המשנה ברורה למדוד במקום

הרחב, והוא פשוט שנידון שהתוס' נסתפקו בו ^(בכר"ה) ^(המשנה ברורה מכריע) בלשון בעלמא בלא לפרש מקור ההכרעה בביאור הלכה או בשער הציון, ואין במשנה ברורה הזה אלא העתקת לשון הפס"ג וציון למנוגד בשערי תשובה ותו לא מירי, וכך נראה מלשון השער הציון בס"ק י"ח. [ואמנם רבותינו שלאחר המשנה ברורה דנו הדבר בבלתי מוכרע והם רבינו שבתי זללה"ה ורבינו יעקב זללה"ה (בכף החיים ס"ק כ"ז) ועוד, והיה הדבר בלתי מוכרע עד שהכריעו מרן רבינו שליט"א כשיעורין של תורה ותורף דבריו שאין ספקו של התוס' מוציא מידי ודאי של מהר"ם מרשנברג ומרדכי והגהו' מיימוני וריקאנטי והרמב"ם בתשובותיו וב"י או"ח סי' י"א (בסם המרדכי) ודרכי משה תו"מ סי' קנ"ד (בסם הגהו' מיימוני) וכן הסברא אלימתא דאם לא במקום הרחב אין לנו שיעור דהאגודל מתקצר והולך עיי"ש].

סימן י"ב סעיף א: אם היה אורך הציצית י"ב גודלין ואח"כ נפסקו יש להם דין גרדומין (סעיף א'). בשו"ע שם מאריך מאד וכתב: ולרבינו חס וכו' י"ב גודלין, ובביאור הלכה ד"ה ולרבינו חס מבואר שאינו אלא לתומא ולכתחילה עיי"ש, ודעת החזון איש שהשיעור י"ב גודלין אינו אלא מדין נוי וכן הוא כשיעורין של תורה סימן ו' (ובמש"כ לעיל סי' י"א סעי' מ"ג עיי"ש) ולא שייך לקבוע שיעור י"ב אגודלין בהקדמת סי' י"ב וכ"ש שלא שייך בהקדמת פסקי החזון איש דלהלן, שדין גרדומין בהכשר הציצית כשיעור המעכב.

שם: ואפילו פסק בידים ואפילו לא לבש הטלית ואפילו לא חטיל כל הציצית רק ציצה אחת וכו' (חזון איש). כל ג' החידושים האלו מבוארים ג"כ בביאור הלכה ד"ה שם ובביאור הלכה סי' י"א שצויין שם) ונקט כל זה בפשיטות ולא דן בזה כלל).

שם סעיף ב' (בה"ל ד"ה שמא מסופק בזה ובחזון איש שם ד"ה ויש משמע דמכשיר). אין זה נכון לקבוע כן, אלא : בה"ל ד"ה שמא משמע קצת שמסופק בזה, (שלא כה"ל שם אינו ברור, והחזון איש שם הגדיר כן דעת הבה"ל משמע קצת, שאפשר שהבה"ל לא דן בכה"ג כלל) (והחזון איש כתב דבשר.

שם סעיף ד': נפסקו הציצית והתירס ורוצה ליתנם בטלית אחר דינו כלתחילה ולא יתן וכו'. לשון המשנה ברורה: אם התיר את הציצית אסור ליתנם בטלית אחר דהוי כלתחילה (אחרונים-שער הציון), והוא כלשון הבאר היטב אות באות (I), ואינו מובן מה הביאם לתרגם הלשון, ואמנם בלשונם שמענו הלכה ברורה שדינו כלתחילה שאם נתן בטלית ציצית פחות מכשיעור פסול אפילו בדיעבד ואילו כלשון המשנה ברורה לא שמענו הלכה זו בכירור אלא שאסור ליתנם בטלית אחר מיהו אם נתנם אפשר שהכשר גרדומין של הטלית הקודם מכשיר, והנה לשון המשנה ברורה כלשון הפ"ז (ס"ק ג') ואחרונים ז"ל פירשו הלשון שאין דינו כלתחילה אלא יש הכשר גרדומין אף בטלית השני אם נתנם שם, וכך מפורש הלשון במג"א סי' ס"ו ס"ק א': ואם נפסק חוט אחד אפילו נשתייר בו כדי עניבה אסור לכתחילה לעשותו כבגד אחר עכ"ל, ובכף החיים ומאסף לכל המחנות שם כתבו שדעת הרבה אחרונים שבדיעבד יש דין גרדומין אף בטלית השני, ופסקו כן לדיוטא [אמנם רבינו שבתי זללה"ה באפיקי מגינים סי' ס"ו פסק דליכא הכשר גרדומין בטלית השני כלל אף בדיעבד, והכרעתו מכרעת ונפיק מהמגינים וחלילה שהכרעתו סותרת למגן אברהם ומגן דוד (ש"ז) ולשון המג"א כבר פורש במחצית השקל שהוא לאו דוקא ואף בדיעבד פסול וכך מפורש לשון כל האחרונים שהעתיקו כלשון המג"א (חוץ מהשלישי ציבור והזכו"ל שהלשונם שם) באמת בדיעבד כשר) וכן מבואר למעין במקורו בבית יוסף סי' ס"ו ושיטה מקובצת מנחות מ"א ב' וראשונים שם שאין לנו מקור לדיוטא גרדומין מחדש ומורכב מבדיעבד בטלית השני והיות לזה הכשר ציצית בטלית הראשון].

שם: (וכן באותו הבגד). כבר הקדימם בזה הארצות החיים בסי' ס"ו ומפורש כן לגמ' במנחות מ"א ב' עיי"ש, ופירשו צ"ג, והדין אמה דלא שנא מטלית אחר.

דין נשיאת כפים בתענית במנחה גדולה

סי' קכ"ט סעיף ב': אבל בשאר תעניות שאין בהם נעילה דהיינו כל הר' תעניות וצום אסתר נושאים כפים במנחה (ס"א וס"ק י') ואין חילוק אם מתפללים מנחה גדולה או מנחה קטנה (חזון איש או"ח סי' כ'). אין זה נכון שהחזון איש כתב שאין חילוק בין מנחה קטנה למנחה גדולה אלא כתב בפירושו להיפך שיש חילוק שבמנחה קטנה מוכרע דין נשיאת כפים אבל במנחה גדולה אין הדין מוכרע והוא ספק והנהגה למעשה בספק ג"כ אינו מוכרע אלא כתב וז"ל: אפשר דבספק יעלה וצ"ע עכ"ל, ואמנם ידוע הוא שבבית מדרשו היו נושאים כפים בתענית במנחה גדולה והיה להם לצייין הנהגת בית מדרשו ולא ספר חזון איש ולשון אין חילוק שכתבו אין לו מקום כלל שיש חילוק גדול לא רק להלכה אלא גם למעשה בין מנחה קטנה שעולים לנשיאת כפים מדין ודאי למנחה גדולה שעולים רק מסעם הנהגה למעשה בספק, וכידוע למעיין בהלכו' נשיאת כפים, וגם אין זה נכון מה שהשמיטו לשון השו"ע שכתב: הואיל . ותפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה היא דומה לתפלת נעילה ואינה מתחלפת במנחה של שאר ימים הלכך יש בה נשיאת כפים, ואין זה נכון מה שהשמיטו לשון המשנה ברורה שכתב: שהיה מנהגם לאחר סמוך לשקיעת החמה, ואם לשונות אלו סותרים לכאורה לספיקו של החזון איש הרי זו סיבה להביאם ולא להשמיטם בספר שונה הלכות כל הדינים המבוארים בשו"ע ובמשנה ברורה, ואילו לא היה לשון זה חלק מהדין לא היה מביאו מרן המחבר בשלחנו הסהור והיה מסתפק במבואר בכחו כיח יוסף, לשון זה הוא כלשון הגמ' בתענית כ"ו ב' והובא בבה"ג וברי"ף וברא"ש שם, ומשם הובא בסור ושו"ע כאן, ורבותינו המקצרים שאחרי השו"ע ג"כ לא השמיטו לשון זה וכגון החי אדם שמביא לשון זה (בכלל ל"ב סי"א), שכן סבעם של רבותינו הפוסקים שזוהרו מאד משינוי לשון ולשונות הדינים נמשכים במסורת פוסק מפי פוסק מהבה"ג ע"פ הגמ' עד החי אדם, עד שבא ספר שונה הלכות כל הדינים המבוארים בשו"ע ובמשנה ברורה וחרגם הלשון להלכה למעשה ברור: נושאים כפים במנחה. בספר חזון איש נקבע שלשון הגמ' והפוסקים מעורר ספק בדין נשיאת כפים במנחה גדולה וכיון שמנחה גדולה אינו ציור בלתי שכית יש מקום להניח שהפוסקים ודאי העלו על דעתם ספק זה שבלשון אלא שהיא הנותנת - הספק שבלשון ואי ברירותו מתבקש להעבירו במסורת הפוסקים מהבה"ג עד החי אדם ואין הפסד שאין בו בירור למעשה שלא תמו ולא יתמו שופטים ומורי הוראה בישראל עד תשבי יבא בב"א.

והנה בדין זה דן מרן רבינו שליט"א בקהלות יעקב ברכות הנמ"ח סי' כ' והרחיב הדברים כדרכו המופלאה עיי"ש היטב, ובנידון דעת החזון איש כתב וז"ל: ונסתפק מרן זללה"ה בספרו וכו' והוא באמת ספק עצום כמו שיתבאר וכו' סוף דבר זהו ספק גדול וכו' וחפס רבינו החזון איש זללה"ה שזהו ספק גמור וכתב מרן ע"ז בזה הלשון אפשר דבספק יעלה וצ"ע עכ"ל ובבית מדרשו היו נושאים כפים במנחה דתעניתא שהתפלל שם מנחה גדולה וכנראה שצ"ע שבספרו הניח הדבר - בפ"ה דבר זה בצ"ע הסכים שכן הגון לעשות מכיון דספיקא דרבנן לקולא ואפשר להקל בכיוצא בו א"כ למה נפסיד מצוה דאורייתא דנשיאת כפים וכו' והנה מרן החזון איש זללה"ה הוסיף עוד דברים כזה במוסגר ואבאר בקצרה וכו' הדר הוי ליה ספיקא דדינא גמורה וכל מעיין בצדק יראה שכל דברי מרן ז"ל הם כלפי הא דלכאורה איכא קצת משמעות מהרמב"ם וכו' והוסיף מרן זללה"ה שכן - פשט ש"מ לשון הר"ם והשו"ע וכו' עכ"ל, וגראה דבזה שנקבע בסוגריים וכ"מ ל' הר"ם והשו"ע ואי היותו סותר למש"כ בפנים אפשר דבספק יעלה שקאי גם על שאר ספיקות שבחזון איש שם (ועיי"ש היטב בכל לשון

סוף

החזון איש ובמבנהו) יש משום צידוק ואי השארות הדבר בספק גמור ושקול שהרי אנו צריכים לעשות מה שכ"מ ל' הר"מ והשו"ע ולעלות לנשיאת כפים במנחה גדולה, וכיון שנקבע בספר חזון איש שלשון הר"מ והשו"ע נוסח שאף מנחה גדולה בכלל שאל"כ היה להם לפרש שלא לעלות לאחר פלג המנחה ולא להסחפס בלשון הגמ' המועתק שהוא לשון המסופק ואינו אומר שלא לעלות הרי אפ"כ ^{כ"ה} ~~אפשר~~ ^{אפשר} נמצאו הרבה פוסקים שהעתיקו כלשון הגמ' כיון דסמוך לשקיעת החמה וכו' יש חיזוק להוראת החזון איש ולא סתירה שהרי ^{הב"ה} ~~לכ"ה~~ החזון איש חל גם על דעתו, סוף דבר כ"מ לשון הר"מ והשו"ע וכל הפוסקים לעלות לנשיאת כפים במנחה גדולה. והנה לא מצאנו באחרונים מי שידון בדיון זה ויכריע בניגוד להוראת החזון איש, אלא שבמזבח אדמה לאו"ח(כאן) נקט בפשיטות דלשון הסו"ע דוקא הוא ובכ"ז היום גדול אין נשיאת כפים וכ"כ בסידור עץ חיים לבני חיים וכן רבינו יוסף חיים(בשו"ת רב פעלים ח"ד סי' ה') ובבן איש חי שנה א' פ' תצוה) דן רק בפרטי הזמן אבל עיקר הדיון נקט בפשיטות ע"פ לשון הסו"ע, וכן בכף החיים, והגרי"מ ז"ל פרטם הדבר בספד ארץ ישראל ובכרזי הלוחות החלויים בכתי כנסיות ככל הארץ, ונשתרש הדבר בפרסום גדול זה רבות בשנים כחדא מחא עם שאר המנהגים המוסכמים והפך כעניי רבים למוסכם ומוחלט עד שנראה כאילו בספר חזון איש בא לשנות מוסכמות, ואינו כן, ונבאר הדבר: בסוף ים של שלמה בבא קמא נמצא העתק ספר חילופי מנהגים וז"ל: בני ככל פורסים כפיהם כחצניות ובש"ב כשחרית וכמנחה ובני ארץ ישראל אין פורסים כפיהם אלא כשחרית עכ"ל, ונראה שהוא ספר קדום מאד וכיון שמנהג בני ככל מכואר בגמ' בכלי דיון חפנית כ"ו ב' ^{והה"ה} ~~והה"ה~~ מאי שעמא פרשי כהני ירייהו כמנחה דתעניהה הרי דין מנהג בני ארץ ישראל הקדום כדיון ירושלמי וקיי"ל הלכה ככלי וכמו שפסקו הפוסקים וחלילה לנו להתלות במנהג בני ארץ ישראל הקדום או לתלות מנהגם במנחה גדולה ולנהוג כן בניגוד לבבלי ולפוסקים, וראשון ^{הספר} ~~הספר~~ המנהגים המחייב אותנו הוא סידור רב ^{עמ"ס} ~~עמ"ס~~ גאון שהגיע לידינו בחסדי הכורא יתברך, וזה לשונו בסדר תענית: וכל תעניות כולם יש בהם נשיאות כפים במנחה חוץ מיום הכיפורים שתחת מנחה נושאים כפיהם בתפלת נעילה וכן מנהג כשתי ישיבות עכ"ל, וחזר ונכפל הדבר בסידור כסדר נשיאת כפים וחזר ונשלש שם במקום ג' בסינוי לשון קל, ונראה שהלשון כמפורש לישא כפים אף במנחה גדולה שאילו הותנה הדבר בסמוך לשקיעת החמה היה לו לרב עמרם גאון לפרש ולא לסתום כל כך בלשון מוחלט שכל שאין נעילה במקום מנחה יש לישא כפים, ולשון הסידור הקדום הובא במחזור ויטרי ^{המחזור} ~~המחזור~~ רש"י(עמוד רל"ג), ואין ספק שההוראה הקדומה שבסידורי ככל ומחזורי אשכנז נתפשטה בכל ישראל, ולשון ההוראה הובא בספר המנהיג הלכות תענית אות ח' ובעוד פוסקים, ועד לסור או"ח סי' תקס"ו הגיעה ללא שינוי: כל תעניות יש בו נשיאות כפים במנחה חוץ מביום הכיפורים שתחת מנחה נושאים כפיהם בנעילה וכן גזעין בשתי ישיבות, והובא בקצרה בשו"ע שם, ובחידושי דינים מרבני ירושלים הקדמונים משנת רס"ט כתוב: מה חכם אחד בש' באב והוצרכו לקברו באותו היום ואמרו מנחה בעוד היום גדול כמו בטאר הימים ועשו נשיאות כפים כאילו היה שעה נעילה, והוראה זו הביא רבינו חיים זללה"ה בתורת חיים לאו"ח סי' תקס"ו ולא פקפק בה, סוף דבר הוראת החזון איש זללה"ה היא היא ההוראה הקדומה שהורה רב עמרם גאון שעברה דור אחרי דור במסורת הסידורים והמחזורים והפוסקים עד לסור ושו"ע או"ח סי' תקס"ו וכן הורו רבני ירושלים בשנת רס"ט ורבינו חיים זללה"ה, ובספר חזון איש מכואר שכ"מ ל' הדמב"ם והשו"ע סי' קכ"ט ומבואר שאין עיקר הדיון מוכרע בגמ', הדין אינו מוכרע - ההוראה קדומה ומכרעת. ו

ס"ז
דין שינה ביום

סימן ד' סעיף מ' נכעל נפש יחמיר שלא ישן ביום שיתין נשמינו משום ביטול תורה ובשבת וכו' (ס"ז וס"ח ל"ו). אמר המשיג הטעם דביטול תורה אין לו זכר במשנה ברורה ואיני מבין האין אפשר ליוחס למשנה ברורה דבר שאין לו שם אפילו זכר ועוד איני מבין האין אפשר לציון לשו"ע ע"י ס"ז בזמן שלא הועתק אפילו ^{מסמט אחר} מהש"ס שכתב וז"ל: דוד המלך היה נזהר שלא לישן שיתין נשמינו - הגה' פירוש ששים נשימות - כדי שלא יסעו טעם מיתה הגה' ובגמ' פרק היטן משמע דדוקא ביום היה נזהר עכ"ל, ובבית יוסף מפורש דטעם זה הוא לאו דוקא בדוד המלך אלא גם מה שאמרו בגמ' סוכה כ"ו ב' אסור לאדם לישן ביום וכו' הוא מטעם שלא לעורר כח ההוא סטרא ביום שאינו זמנה עיי"ש, וכן כסור וש"ע ס"י רל"א סתמו שאסור לישן ביום ולא נזכר טעם דביטול תורה וטעם זה זכור למחברים הגדולים שליט"א מרש"י בסוכה כ"ו ב' והיה להם לציון רש"י ולא לייחסו למשנה ברורה, ואמנם טעם זה אינו הלכה ולכן השמיטוהו הרא"ש שם ושאר פוסקים וסו"ט ע ובמאירי שם מפורש דאף במקום דליכא למיחש לביטול תורה אלא לביטול אומנות אין לישן ביום עיי"ש. וגם אין זה נכון מה שהשמיטו למש"כ בפנים המשנה ברורה לעיון כס"י רל"א.

שם סעיף ל"ח: ישן ביום כשיעור שיתין נשמינו רצופין יסול ידיו ג' פעמים בלא ברכה ושיעורו יש אומרים שהוא ג' שעות ויש אומרים שהוא יותר מחצי שעה ויש אומרים שהוא מעט יותר מג' מינוט. אמר המשיג חלילה וחלילה שכל שלא ישן ג' שעות הדין תלוי ביש אומרים ואין במשנה ברורה הוראה ברורה להחמיר וליסול ידים, שהנה בשו"ע ס"י ס"ו בהגה' סתם שחייבים ליסול ולא נזכר שיעור כלל ובמשנה ברורה שם כתב לשיעור שיתין נשמינו אך לא באר כלל שיעורו וגם לא ציין לא בפנים ולא בשער הציון מקום עיון כזה, ואך בס"י ס"ז בנידון זהירות מלישן ביום הביא בבואור הלכה לכל הדעות הללו ומסיום וז"ל: על כן בעל נפש יחמיר לפי כחו עכ"ל, וכל זה וכן ההוראה להחמיר לפי כחו השמיטו המחברים לגמרי בנידון הזהירות מלישן ביום ^{וחמה} אני מאד למה השמיטוהו הלא זו הוראה מחוורת המאופשרת למעשה (ואי ברירותה מסייע לקיומה להשתדל ^{לכ"פ} שלא לישן יותר מחצי שעה ואם גם זה אי אפשר עכ"פ פחות מג' שעות), והנה עיקר הזהירות מלישן ביום הוא לבעל נפש וכמבואר במשנה ברורה ולזה מתייחס לשון בעל נפש שבבואור הלכה וא"כ בנידון שיתין נשמינו יש לנו הוראה של יחמיר לפי כחו, ובנידון נטילה ידים הוראה זו אומרת יחמיר (כיון שהוא בכח כל אדם ליסול ידים), ואפשר שסתימת המשנה ברורה בנידון נטילה מהפדרת להחמיר אף בפחות מג' רגעים ואף במחוח מרגע אחד אלא בשיעור מהלך ק' אמה שהוא 54 שניות (שהיינו להחמיר בכל שינה למעשה) וכדעת הח"י אדם בכלל ז' עיי"ש ובסתימת לשון השו"ע (שהשמיטו) "פירוש ששים נשימות". ובעיקר הדין ראוי לכאור שדוקא בענין הזהירות מלישן ביום דגו להקל בשיעורו שכתבו שהאר"י ישן ב' ג' שעות ועיי"ש בבואור הלכה מה שפדחה ועיון בשערי תשובה ובש"א אבל בנידון נטילה כבר פסק בקצור שו"ע ליסול ידים בשיעור לערך חצי שעה וכן פסקו עוד אחרונים ומהם שמזכירים לח"י אדם להחמיר אף בק' אמה (54 שניות) וההוראה ברורה להחמיר עכ"פ בחצי שעה, והנה בגמ' סוכה כ"ו: אביו הוי גיים כדמעיו למפומפדיתא לבי כוכי בסור

וכנ' והר"ף והרא"ש הביאוהו וחד עם האיסור לישן ביום וכן **ס"י רל"א** הביאו, והר"י דברי אביו הלכה, ועיי"ש ברש"י ובאחרונים שמתמו, ובבא"ה שם מפורש ששעורו מ' (י"ח רגעים) וכו', מלכ"ה שם מחב"ל ששינת הסוס שיעור ק' אמה עיי"ש היטב, ועיי"ש בגמ' ובבית יוסף ס"י מ"ד, וכס"ז שם ג"כ כתב דאפשר שהוא ק' אמה, ואכמ"ל, עכ"פ מפורש בראשונים ונשיה כס"ז יחמיר בשתיין נשמינו (המשך ס"י י"ב בקונטרס ו')